

شماره چاپ: ۱۲۴۷

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت: ۵۲۵

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷/۱۰/۵

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور

۵۰. بخش برق

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۲۷۵
دی‌ماه ۱۳۹۷

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	نمای کلی لایحه بودجه وزارت نیرو در بخش برق
۷	بررسی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۷	بررسی بودجه شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو در بخش برق
۲۷	بررسی احکام بودجه مرتبط با صنعت برق
۳۹	پیشنهادها
۵۵	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۵۰. بخش برق

چکیده

لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ در بخش برق با ساختاری مشابه سال‌های گذشته تدوین شده است. لایحه بودجه که به عنوان سند مالی یک‌ساله دولت محسوب می‌شود، به سند برنامه ششم توسعه در بخش برق توجه کافی نکرده است.

جدول «درآمد - هزینه» بخش برق نشان می‌دهد، بیش از ۳۰ درصد از درآمدهای سال آتی شرکت‌های زیرمجموعه بخش برق وزارت نیرو مشکوک‌الوصول است. مضافاً اینکه با تعدیل نرخ خرید تضمینی برق در سال آتی و نرخ‌های خرید برق از تولیدکنندگان غیردولتی در بازار برق و یا افزایش واردات بیش از مقدار پیش‌بینی شده، شرکت‌های بخش برق با زیان بیشتری مواجه خواهند شد. پیش‌بینی می‌شود میزان اندوخته قانونی شرکت‌ها در سال آتی صفر باشد و از ثبت هزینه استهلاک شرکت‌ها به عنوان بخشی از منابع شرکت‌ها به منظور تداوم ارائه خدمات، نظیر سال ۱۳۹۶، استنکاف شود.

جدول «منابع - مصارف» بخش برق نشان می‌دهد که لایحه بودجه شرکت‌های دولتی زیرمجموعه بخش برق ابهامات جدی دارد. به علاوه به نظر می‌رسد منابع پیش‌بینی شده در لایحه بودجه شرکت‌های مزبور محقق نشود. زیرا درج ردیفی تحت عنوان «سایر دریافت‌ها» در جدول «منابع - مصارف» بخش برق عملاً برای ایجاد تراز بین مصارف و منابع در ردیف بودجه آورده شده و احتمالاً غیرقابل تحقق است؛ بررسی عملکرد سال‌های گذشته، به عنوان مثال، تحقق کمتر از ۳۶ درصد منابع پیش‌بینی شده در سال ۱۳۹۳ و کمتر از ۲۹ درصد در سال ۱۳۹۶، مؤید این موضوع است.

با توجه به غفلت از احکام قانون برنامه ششم توسعه مرتبط با صنعت برق و لزوم برون‌رفت از شرایط بحرانی در تأمین برق کشور در تابستان سال ۱۳۹۸ و سال‌های آتی مجموعه‌ای از پیشنهادها با محوریت حفظ پایایی تأمین برق، بهبود فضای مالی صنعت برق، برقراری عدالت اجتماعی، استفاده حداکثری از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و اصلاح الگوی مصرف انرژی در کشور برای درج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ توصیه شده است.

مقدمه

صنعت برق، در زمره مهم‌ترین زیرساخت‌های لازم برای رفاه جامعه، توسعه و آبادانی کشور است. صنعت برق کشور نقش بی‌بدیلی در فراهم آوردن بسترهای لازم جهت گسترش دولت الکترونیک، بهبود محیط کسب‌وکار و ارتقای جایگاه کشور به عنوان قطب انرژی کشور دارد.

صنعت برق کشور همواره با مصائب گوناگونی روبه‌رو بوده که برخی از آنها صورتی مزمن به خود گرفته است. اصلاحات ساختاری و خصوصی‌سازی غیرکارشناسی، تلفات بالای انرژی الکتریکی در بخش‌های تولید، انتقال و توزیع، تداوم انباشت بدهی، رشد چشمگیر مصرف برق به ویژه در زمان اوج مصرف سال، شماری از مهم‌ترین مسائل صنعت برق در سالیان اخیر بوده است. استمرار مسائل یاد شده موجب می‌شود اثر صنعت برق در بهبود فضای کسب‌وکار بدون تغییر و یا با کاهش روبه‌رو شود،^۱ صادرات برق کاهش و واردات آن افزایش^۲ یابد و کمبود برق به ویژه در فصل تابستان^۳ گریبانگیر کشور شود.

یکی از علل نمود و تداوم مسائل یاد شده، نابسامانی‌های موجود در اقتصاد صنعت برق کشور است. بهبود شرایط اقتصادی صنعت برق از بودجه این بخش آغاز می‌شود. زیرا سند بودجه به معنای عام، برنامه مالی دولت است که به عاملان اقتصادی، سیاستگذاران و مردم اعلام می‌کند که دولت از لحاظ اقتصادی و مالی برای سال آتی چه برنامه‌ای دارد و چگونه جهت‌گیری خواهد کرد.^۴ بدیهی است، در صورت بودجه‌ریزی غیرواقع‌بینانه، عدم تحقق بودجه مصوب و استمرار این شرایط، موجب تشدید بی‌اعتمادی کلیه عاملان اقتصادی خواهد شد.

بودجه شرکت‌های دولتی از جمله شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو، هر ساله به همراه بودجه عمومی به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود، اما این کار در عمل بیشتر جنبه اطلاعی دارد و نمایندگان معمولاً بخش مهمی از بودجه شرکت‌ها را بررسی نمی‌کنند.^۵ این در حالی است که نمی‌توان بررسی لایحه ماده‌واحد بودجه کل کشور را منفک از بودجه شرکت‌های دولتی بررسی کرد. این دو قسم از بودجه رابطه‌ای دوطرفه با هم دارند. اتخاذ تصمیم‌ها در لایحه ماده‌واحد تأثیر بسزایی در انضباط و بهبود فضای مالی شرکت‌ها دارد. از سوی دیگر، بودجه شرکت‌های دولتی در شرایط حکمفرمایی یارانه در اقتصاد کشور نقش بسزایی در کنترل بودجه اجباری و نزدیک به اجباری^۶ خواهد داشت. تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نمونه بارزی از شیوه تعامل میان شرکت‌های دولتی با لایحه ماده‌واحد است.

۱. زهره یزدانی‌پراپی، «راهکارهای بهبود رتبه ایران در گزارش انجام «کسب‌وکار» بانک جهانی، ناگر اخذ انشعاب برق»، شماره مسلسل ۱۳۹۴، مهرماه ۱۳۹۳.

۲. وزارت نیرو، ترازنامه انرژی، سال ۱۳۹۴.

۳. همان.

۴. توحید آتشبار، «بودجه به زبان ساده»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۶۰۲۲۰، آذرماه ۱۳۹۸.

۵. همان.

۶. بودجه اجباری و یا نزدیک به اجباری، بودجه‌ای است که امکان تغییر در آن ممکن و یا دشوار است. برآوردها نشان می‌دهد این مقدار در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ صرفاً ۵ درصد بودجه فضای ابتکار عمل دولت بوده است.

با توجه به اهمیت صنعت برق و ارتباط آن با زندگی روزمره آحاد جامعه، بررسی بودجه بخش برق امری بسیار حیاتی و حائز اهمیت است.

این گزارش بر آن است که بودجه وزارت نیرو در بخش برق را با توجه به صلاحیت تصویبی مجلس شورای اسلامی بررسی نماید.^۱ بر این اساس، راهبردهای دولت در بودجه بخش برق وزارت نیرو، میزان انطباق راهبردهای بودجه با شرایط کشور، مبانی قانونی احکام مندرج در لایحه ماده واحده، آثار راهبردهای بودجه‌ای اتخاذ شده برای بخش برق و نتایج مالی و عملیاتی حاصل از اجرای لایحه بودجه پیشنهادی (نظارت پسینی بر لایحه بودجه پیشنهادی) تبیین خواهد شد.

بخش نخست این پژوهش به ارائه تصویری کلی از لایحه بودجه وزارت نیرو در بخش برق می‌پردازد. در بخش دوم، بررسی اعتبارات طرح‌های عمرانی، موضوع پیوست (۱) لایحه بودجه و عملکرد آن در سنوات گذشته ارائه شده است. بررسی لایحه بودجه شرکت‌های دولتی ذیل بخش برق وزارت نیرو شامل منابع - مصارف و درآمد - هزینه در بخش سوم مورد مطالعه و بررسی اجمالی قرار گرفته است. بخش چهارم گزارش به بررسی احکام مندرج در لایحه بودجه سال آتی مرتبط با صنعت برق به همراه بررسی مهم‌ترین احکام فرابخشی می‌پردازد. بخش پنجم این پژوهش با هدف رفع نقایص و کاستی‌های لایحه بودجه و بهبود فضای صنعت برق به ویژه از حیث مالی و سرمایه‌گذاری، مجموعه‌ای از پیشنهادها را ارائه می‌کند.

نمای کلی لایحه بودجه وزارت نیرو در بخش برق

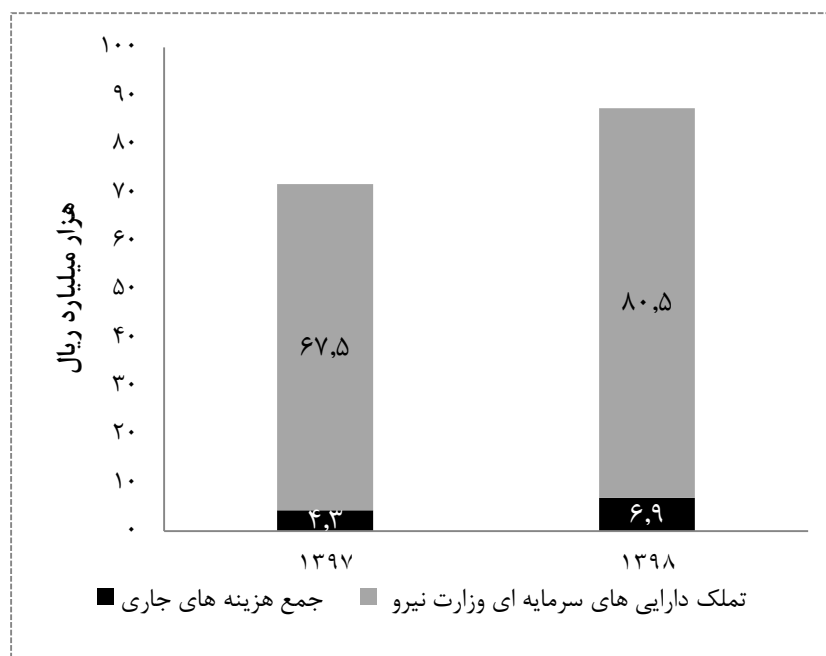
مجموع مصارف بودجه عمومی وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ معادل ۸۷ هزار میلیارد ریال است. سهم وزارت نیرو از بودجه عمومی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، نسبت به سال ۱۳۹۷، بیش از ۲۲ درصد رشد داشته است. در این لایحه، سهم وزارت نیرو از بودجه عمومی کل کشور ۱/۸ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۷، بیش از ۲۰ درصد افزایش یافته است. بودجه تخصیص داده شده برای هزینه‌های جاری وزارت نیرو در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ در حدود ۴ هزار میلیارد ریال بوده و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ این مقدار به ۶,۹۰۰ میلیارد ریال رسیده که بیانگر رشد ۶۲ درصدی است (نمودار ۱). بررسی بودجه سال ۱۳۹۴ تا لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد، هزینه‌های وزارت نیرو سالیانه به طور متوسط ۴۵ درصد افزایش یافته است.

همان‌طور که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ حدود ۸۱ هزار میلیارد ریال از اعتبارات تخصیص داده شده به وزارت نیرو، متعلق به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است که سهمی معادل ۹۲ درصد از کل اعتبارات وزارت نیرو را به خود اختصاص داده است. نمودار ۲

۱. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، «مجلس و بودجه؛ راهبردها و رویکردها»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۳۲۵۹، آذرماه ۱۳۹۲.

میزان رشد بودجه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای را در وزارت نیرو و کل کشور در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت نیرو در سال ۱۳۹۷ به سال قبل از آن کاهش یافته بود، اما در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور افزایش یافته و بیش از ۱۹ درصد رشد مثبت داشته است. بودجه سنوات گذشته وزارت نیرو با فرازوفرودهایی روبه‌رو بود. به طور کلی اعتبارات وزارت نیرو در قانون بودجه سال ۱۳۹۴ تا لایحه سال آتی به طور متوسط حدود ۳/۵ درصد افزایش یافته است.

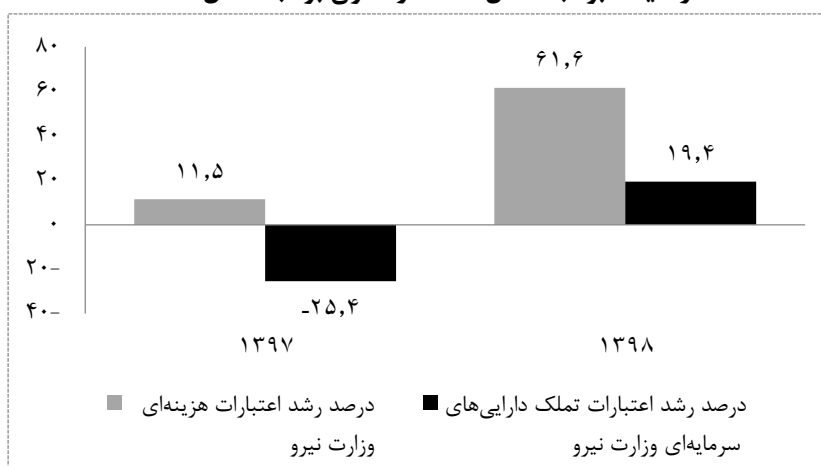
نمودار ۱. اعتبارات وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ و قانون بودجه سال ۱۳۹۷

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ و قانون بودجه سال ۱۳۹۷.

نمودار ۲. درصد رشد اعتبارات وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ و قانون بودجه سال ۱۳۹۷

مآخذ: همان.

سهم بخش‌های مختلف وزارت نیرو از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه در نمودار ۳ به نمایش گذاشته شده است. در لایحه سال ۱۳۹۸، بخش آب بالغ بر ۶۱ درصد سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای را به خود اختصاص داده است. با توجه به سهم ۱/۸ درصدی وزارت نیرو از بودجه عمومی کل کشور و سهم ۳۵ درصدی بخش برق از کل بودجه وزارت نیرو، می‌توان گفت، سهم بخش برق از بودجه عمومی کل کشور کمتر از ۶/۳ درصد است. لذا بخش برق وزارت نیرو برای اجرای وظایفش باید به درآمدهای خود که عمدتاً از محل فروش برق است، تکیه کند. برای این منظور وزارت نیرو از محل درآمد خود و پرداخت هزینه‌ها، باید سرمایه‌گذاری‌های کافی را انجام داده و یا بسترهای لازم را برای سرمایه‌گذاری توسط بخش‌های غیردولتی فراهم سازد.

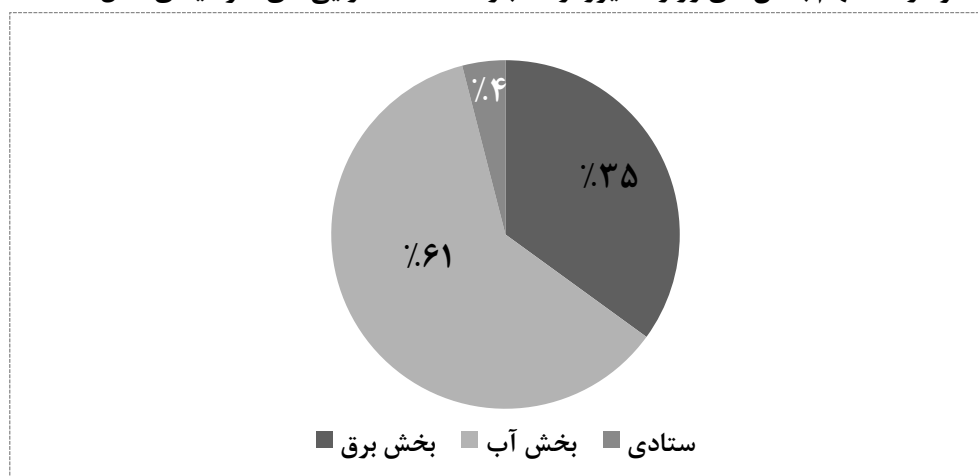
شکل‌های ۱ و ۲ به ترتیب جریان درآمد - هزینه و منابع و مصارف بودجه شرکت‌های بخش برق ذیل وزارت نیرو را نشان می‌دهد. گرچه شکل ۲ سودده بودن صنعت برق را نشان می‌دهد، لکن عملکرد درآمد وزارت نیرو در سنوات گذشته، حکایت از زیان‌ده بودن این صنعت دارد. گفتنی است، این مهم در جزء «۱» توضیحات ذیل جدول تبصره «۱۴» لایحه بودجه سال آتی نیز تصریح شده است.^۱ همان‌طور که در شکل ۱ ملاحظه می‌شود، درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی و همچنین درآمدهای حاصل از صادرات برق نیز سهم بسزایی در تداوم بقای این صنعت دارند.

شکل ۲ تراز منابع و مصارف بودجه شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو را نشان می‌دهد. بودجه‌ریزی در این قسمت عمدتاً با محوریت اعتبارات مورد نیاز (مصارف) برای مجموع سرمایه‌گذاری‌ها و پرداخت دیون و سپس تراز آن از طریق هر یک از منابع نشان داده شده صورت می‌گیرد.

۱. در جزء «۱» توضیحات ذیل جدول تبصره «۱۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ آمده است: «زیان صنعت برق بابت هزینه تولید، انتقال و توزیع، فروش و خرید برق از نیروگاه‌های بخش خصوصی معادل ۴۷۲۱۰ میلیارد ریال است.»

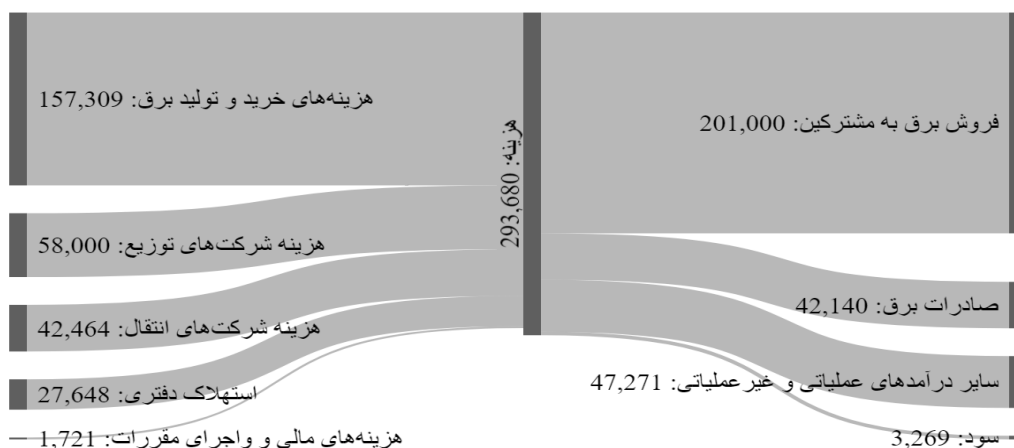
با توجه به شرایط حاکم بر وضعیت مالی شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو طی سال‌های گذشته، به ویژه پس از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها، عملکرد منابع و مصارف بودجه شرکت‌های دولتی موفقیت‌آمیز نبوده است. به تعبیر دیگر، شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو، طی سال‌های گذشته از ماهیت حاکمیت شرکتی خود خارج شده‌اند و در حال گذر به شرایطی هستند که در آن بتوانند تأمین‌کننده هزینه‌های خود باشند.

نمودار ۳. سهم بخش‌های وزارت نیرو از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سال ۱۳۹۸

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۸.

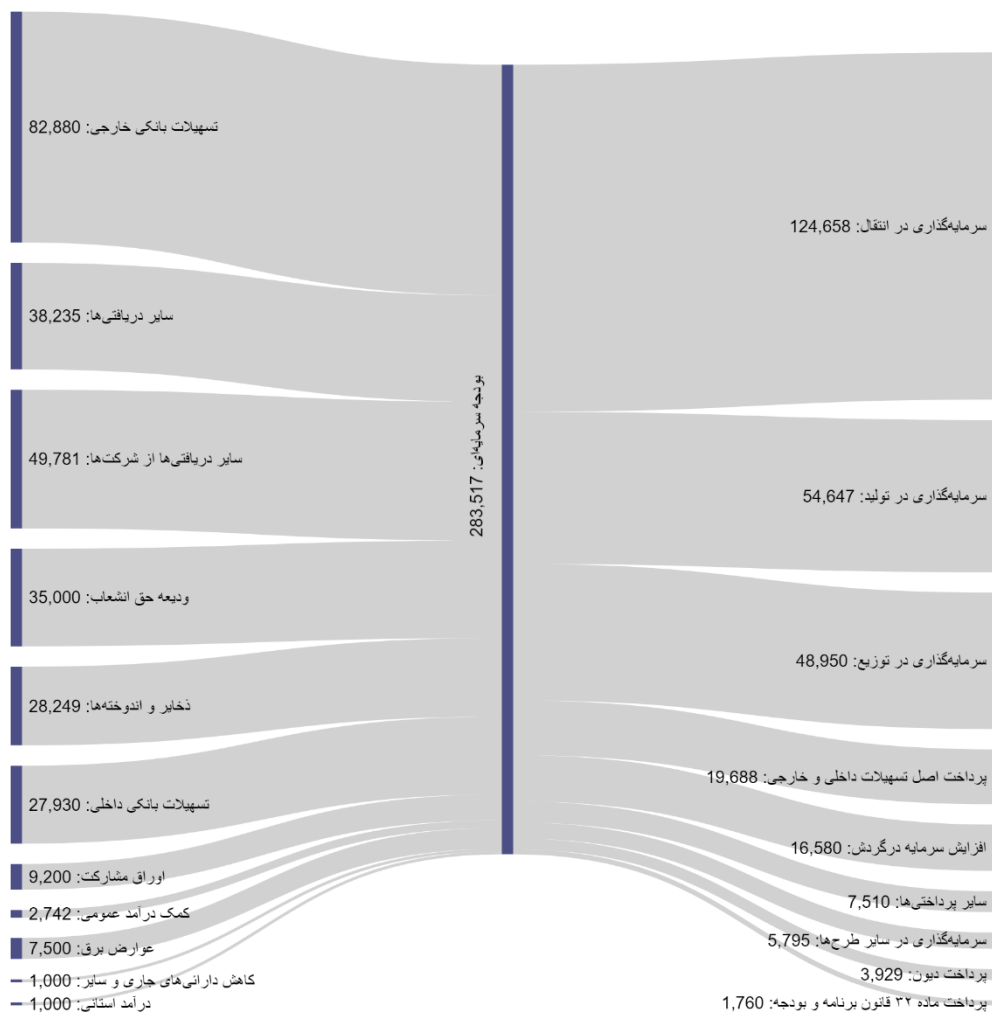
شکل ۱. جریان درآمد - هزینه شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

مأخذ: محاسبات تحقیق.

شکل ۲. جریان منابع - مصارف شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

مأخذ: همان.

بررسی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

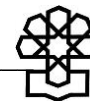
برنامه‌های فصل انرژی مرتبط با بخش برق وزارت نیرو شامل برنامه‌های توسعه امور انرژی و برنامه‌های توسعه امور برق است. جداول ۱ و ۲ به ترتیب مجموعه برنامه‌های توسعه امور انرژی و برنامه‌های توسعه امور برق را نشان می‌دهند که در بردارنده سال آغاز و پایان برنامه، مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اجرای برنامه‌ها و عملکرد آن در سال‌های گذشته است.

مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اجرای برنامه‌های توسعه امور انرژی مندرج در پیوست شماره (۱) لایحه بودجه، معادل بالغ بر ۱۶,۴۵۸ هزار میلیارد ریال است که ۸,۹۶۸ هزار میلیارد ریال آن تا پایان برنامه پنج‌ساله پنجم در بودجه سنواتی تخصیص یافته است. همان‌طور که در جدول ۱ برنامه‌های توسعه امور انرژی ملاحظه می‌شود، عملکرد اعتبارات تخصیص‌یافته در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ به طور متوسط

۳۱/۶ درصد و در دوران برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه و قبل از آن ۵۴/۵ درصد بوده است. مجموع اعتبارات مورد نیاز برای انجام مطالعات حوزه انرژی بالغ بر ۲۶۱ میلیارد ریال است که از این میان بیش از ۱۳۵ میلیارد ریال آن در طول دوره برنامه پنجم توسعه و قبل از آن تخصیص یافته است. عملکرد برنامه‌های مطالعاتی حوزه انرژی در قانون بودجه سال ۱۳۹۶، معادل ۳۷/۵ درصد بوده است. توسعه نیروگاه‌های بادی از سال ۱۳۶۸ آغاز و مقرر است تا سال ۱۴۰۰ با تخصیص اعتباراتی به مبلغ ۳,۳۰۶ میلیارد ریال، ظرفیتی معادل ۲۵۷ مگاوات نیروگاه بادی از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای احداث شود. عملکرد این برنامه در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ معادل ۱۴۷/۵ درصد بوده و تا پایان سال ۱۳۹۶ معادل ۱,۹۰۰ میلیارد برای این برنامه تخصیص داده شد. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ اعتبار به ارزش ۶۵ میلیارد ریال در نظر گرفته شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۷، بیش از ۱۵ درصد رشد داشته است.

ایجاد فراسامانه هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی (فهام) یکی از پروژه‌های ملی و مهم صنعت برق بوده که اولین و زیربنایی‌ترین قدم در زمینه هوشمندسازی سیستم قدرت است. کارکردهای عملیاتی کردن این برنامه شامل، افزایش دقت در فرایند قرائت کنتورها و صدور صورتحساب، محاسبه تلفات غیرفنی، اجرایی شدن کامل برنامه‌های مدیریت بار، قطع و یا محدود کردن انشعاب از راه دور، برقراری امکان اندازه‌گیری و مدیریت منابع تولید پراکنده، افزایش سطح ارتباط با مصرف‌کنندگان است. این برنامه از سال ۱۳۹۰ آغاز شده و متولی اجرای آن شرکت توانیر بوده است و پیش‌بینی می‌شود اجرای این برنامه منجر به نصب یک میلیون قطعه فهم تا سال ۱۴۰۰ شود. میزان منابع پیش‌بینی شده برای اجرای این برنامه بالغ بر ۱,۸۰۵ میلیارد ریال است که تا پایان برنامه پنجم توسعه کمتر از ۱۲۶ میلیارد ریال معادل ۷ درصد از کل اعتبارات مورد نیاز این برنامه تخصیص داده شده است. عملکرد اجرای این برنامه در قانون بودجه سال ۱۳۹۶، صفر و منابع پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ معادل ۴۰ میلیارد ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کمتر از ۷ درصد رشد داشته است. شایان ذکر است، اجرای فراسامانه ملی هوشمند برق از جمله برنامه‌های قابل اجرا با مشارکت بخش خصوصی موضوع تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نیز است.^۱ بر اساس ارقام مندرج در پیوست (۱) لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، طرح ایجاد فراسامانه ملی هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی که مقرر است با مشارکت بخش خصوصی انجام شود، نصب ۲۵۰ هزار کنتور هوشمند است. طبق برآورد صورت گرفته، منابع مورد نیاز برای این پروژه، ۲,۵۰۰ میلیارد ریال است. گفتنی است، عملکرد این طرح تا پایان سال ۱۳۹۶ صفر بوده است.

۱. جدول شماره ۱۲ مربوط به تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ بوده که در آن مجموعه‌ای از طرح‌های قابل اجرا با مشارکت بخش خصوصی تصریح شده است. در تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ آمده است: «به منظور اجرایی نمودن ماده (۲۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) دستگاه‌های اجرایی مکلفند از محل منابع بودجه کل کشور تمهیداتی برای اجرای طرح‌های جدید، نیمه‌تمام و آماده بهره‌برداری از طریق انعقاد قرارداد واگذاری و یا مشارکت با بخش‌های خصوصی، تعاونی و شهرداری‌ها و دهیاری‌ها فراهم نمایند».

برقی کردن چاه‌های کشاورزی از جمله اقدامات جهت افزایش بازدهی آبیاری، تأمین بیشتر آب برای توسعه اراضی کشاورزی و در نتیجه افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی است. یکی از پیش‌نیازهای اجرایی شدن این برنامه وجود ظرفیت تولیدی، انتقالی و توزیعی نیروی برق است. به همین منظور، از سال ۱۳۷۹، توانیر با آغاز برقی کردن چاه‌های کشاورزی، ایجاد ۲۳۴ مگاوات ظرفیت تولیدی، ۱۰۷۰ مگاوات برای توان انتقالی شبکه ۲۰ کیلوولت و ۳۸۸ مگاوات توان انتقالی شبکه‌های فوق، توزیع و انتقال در افق ۱۴۰۰ را در دستور کار خود قرار داده است. میزان اعتبار پیش‌بینی شده برای اجرای این طرح، در مجموع به ارزش ۲,۵۸۴ میلیارد ریال است که از این میان تا پایان برنامه پنجم توسعه عملکرد ۹۴/۲ درصد آن محقق شده و در قانون بودجه ۱۳۹۶ میزان عملکرد معادل ۱۰ درصد شد.

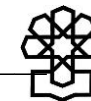
احداث و تقویت شبکه چاه‌های کشاورزی عنوان یکی از طرح‌های مشارکت، موضوع تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ است که در آن طرح احداث خط فوق توزیع به ظرفیت ۷۷۵ مگاوات‌آمپر و به طول ۲۷۹ کیلومتر را مقرر کرده است. برآورد منابع مورد نیاز برای این طرح، معادل ۲,۰۰۰ میلیارد ریال است که تاکنون عملکرد صفر داشته است.

سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی (ساتبا) متولی اجرای برنامه اعطای یارانه سود تسهیلات و وجوه اداره شده برای کاهش شدت انرژی و بهینه‌سازی مصرف انرژی در فصل انرژی طرح‌های عمرانی در پیوست (۱) لایحه بودجه است. بر اساس هدف تعیین شده، اجرای این برنامه که از سال ۱۳۷۹ آغاز شده است، بایستی به کاهش ۷ میلیون بشکه نفت خام منجر شود. مجموع اعتبار مورد نیاز برای این برنامه ۲,۳۱۰ میلیارد ریال است که تا پایان سال ۱۳۹۶، بالغ بر ۹۶۲ میلیارد ریال، معادل ۴۲ درصد از کل اعتبارات مورد نیاز تخصیص داده شده است. عملکرد این برنامه در قانون بودجه سال ۱۳۹۶، معادل ۶/۳ درصد بوده و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ اعتبارات تخصیصی این برنامه بیش از ۴۰ درصد کاهش یافته و مبلغ ۴۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است.

(میلیون ریال)

جدول ۱. برنامه‌های توسعه امور انرژی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

عنوان	اهداف کمی طرح	سال شروع	سال اتمام	عملکرد عملکرد (درصد)	دوران برنامه ششم				جمع کل			
					دوران برنامه پنجم و قبل از آن	دوران برنامه پنجم و قبل از آن	مصوب ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۶		عملکرد ۱۳۹۶ (درصد)	ابلاغ ۱۳۹۷	برآورد ۱۳۹۸
برنامه توسعه امور انرژی												
احداث و تقویت شبکه برق چاه‌های کشاورزی	افزایش ظرفیت تولید توان انتقالی شبکه اصلی ۲۰ کیلوولت توان انتقالی شبکه‌های فوق توزیع و انتقال	۱۳۷۹	۱۴۰۰	۸,۹۶۸,۰۱۷	۲,۴۳۳,۶۳۵	۹۴/۲	۱۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۳۷,۵۰۰	۳۵,۰۰۰	۶۷,۵۰۰	۲,۵۸۳,۶۳۵
افزایش کارایی تولید در نیروگاه‌های بخاری و گازی	امکان‌سنجی افزایش ظرفیت	۱۳۷۹	۱۳۹۸	۲۷۵,۷۶۷	۲۷۵,۷۶۷	۹۴/۸	۴۵,۰۰۰	۲,۷۴۳	۷,۵۰۰	۵,۰۰۰	۰	۲۹۱,۰۱۰
ایجاد فراسامانه ملی هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی	مرکز کنترل نصب کنتور هوشمند	۱۳۹۰	۱۴۰۰	۱۲۵,۵۲۳	۱۲۵,۵۲۳	۷	۱۵۰,۰۰۰	۰	۳۷,۵۰۰	۴۰,۰۰۰	۱,۶۰۲,۰۰۰	۱,۸۰۵,۰۲۳
توسعه فناوری پیل سوختی	مطالعه توسعه فناوری پیل سوختی	۱۳۸۸	۱۳۹۸	۴۷,۹۱۵	۴۷,۹۱۵	۷۷/۴	۲۰,۰۰۰	۱,۵۰۰	۷,۵۰۰	۵,۰۰۰	۰	۶۱,۹۱۵
توسعه نیروگاه‌های بادی	احداث نیروگاه بادی	۱۳۶۸	۱۴۰۰	۱,۷۲۴,۲۵۵	۱,۷۲۴,۲۵۵	۵۲/۱	۱۱۴,۰۶۳	۱۶۸,۲۶۸	۵۶,۲۵۰	۶۵,۰۰۰	۱,۲۹۲,۸۶۷	۳,۳۰۶,۶۴۰
فناوری انرژی‌های نو - بهینه‌سازی مصرف انرژی	پرداخت مابه‌التفاوت خرید تضمینی برق از منابع تجدیدپذیر احداث نیروگاه حفر چاه‌های زمین‌گرمایی	۱۳۷۹	۱۴۰۰	۱,۴۴۴,۶۹۸	۱,۴۴۴,۶۹۸	۶۲/۳	۱۵۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۶۷,۵۰۰	۹۰,۰۰۰	۶۹۷,۲۰۰	۲,۳۱۹,۳۹۸

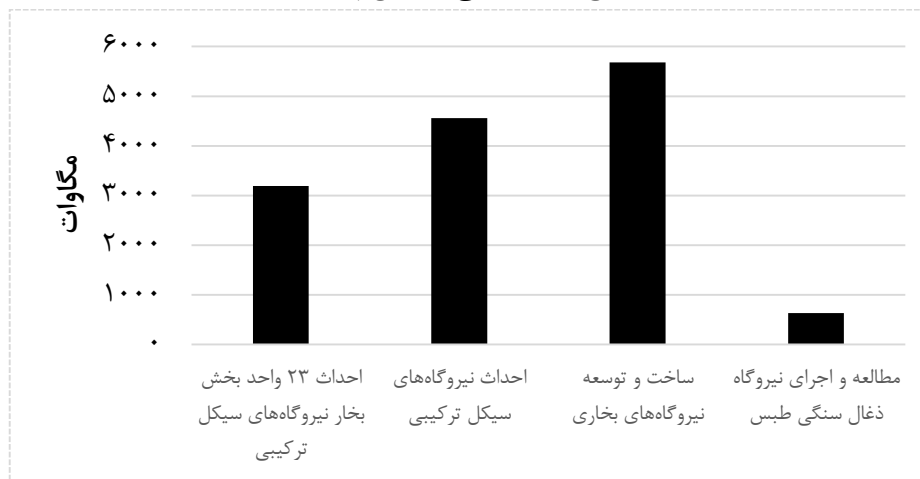

عنوان	اهداف کمی طرح	سال شروع	سال اتمام	عملکرد عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن	عملکرد عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن	دوران برنامه ششم				جمع کل
						مصوب ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۶ (درصد)	ابلاغ ۱۳۹۷	
کاهش تلفات و بهینه سازی مصرف برق - بهینه سازی مصرف انرژی	کاهش تلفات و انرژی تأمین نشده در مناطق نمونه	۱۳۷۹	۱۴۰۰	۱,۸۷۵,۴۶۲	۴۱/۳	۴۱,۳۴۴	۲۲,۵۰۰	۲۰,۰۰۰	۱,۳۲۲,۴۰۰	۳,۲۸۱,۷۰۶
مطالعه افزایش راندمان نیروگاه های کشور	مطالعه	۱۳۸۹	۱۴۰۰	۶۲,۴۰۷	۶۶/۷	۱۰,۰۰۰	۲۲,۵۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۲,۰۰۰	۱۳۶,۹۰۷
مطالعه فناوری انرژی خورشیدی	مطالعه فناوری انرژی خورشیدی	۱۳۹۱	۱۴۰۰	۲۵,۱۹۶	۹۰	۹,۰۰۰	۳,۷۵۰	۴,۰۰۰	۹,۵۰۰	۵۱,۴۴۶
کاهش مصرف انرژی - بهینه سازی مصرف انرژی	کاهش مصرف انرژی	۱۳۷۹	۱۴۰۰	۹۵۳,۱۵۹	۶/۳	۹,۵۱۵	۶۷,۵۰۰	۴۰,۰۰۰	۱,۲۳۹,۲۰۰	۲,۳۰۹,۳۷۴
مطالعه توسعه بخش انرژی کشور	مطالعه	۱۳۸۲	۱۳۹۸	۰	۱۳/۳	۲,۰۰۰	۳,۷۵۰	۵,۵۰۰	۰	۱۱,۲۵۰

مأخذ: پیوست (۱) لایحه بودجه سال ۱۳۹۸.

برنامه‌های توسعه امور برق دربردارنده برنامه‌های توسعه ظرفیت‌های نیروگاهی کشور، توسعه شبکه انتقال نیروی برق و سایر برنامه‌هاست. برنامه‌های توسعه‌ای امور برق، در مجموع نیازمند ۷۳ هزار میلیارد ریال است که از این میان ۴۷ درصد از اعتبارات مورد نیاز تأمین شده است.^۱ متوسط عملکرد در قانون بودجه سال ۱۳۹۶، کمتر از ۲۸ درصد بوده است. به‌رغم محدودیت‌های تأمین برق در کشور، عملکرد توسعه نیروگاه‌های بخار تا پایان برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کمتر از ۱۲ درصد بوده است. احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی، احداث نیروگاه‌های سیکل ترکیبی، ساخت و توسعه نیروگاه‌های بخاری و مطالعه و اجرای نیروگاه زغال‌سنگی طبس، مجموعه برنامه‌های توسعه ظرفیت نیروگاهی است. میزان ظرفیت هدفگذاری شده برای هر یک از برنامه‌های فوق در نمودار ۴ نشان داده شده است. مجموعه ظرفیت نیروگاه‌های مذکور، ۱۴۳۲۴ مگاوات است. احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی از سال ۱۳۹۱ آغاز شده و دستیابی به ظرفیت ۳۴۵۵ مگاوات از طریق اجرای این برنامه پیش‌بینی شده است. مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اجرای این برنامه معادل ۱۲,۷۱۳ میلیارد ریال بوده و تا سال ۱۳۹۶ مبلغ ۱۳ میلیارد ریال معادل ۰/۱ درصد کل اعتبارات به این برنامه تخصیص داده شده است.

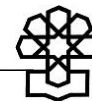
نمودار ۴. ظرفیت نیروگاه‌های طرح‌های عمرانی موضوع پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

مآخذ: پیوست (۱) لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ و محاسبات تحقیق.

احداث نیروگاه‌های سیکل ترکیبی با اعتبار بالغ بر ۱۲,۲۳۶ میلیارد ریال از سال ۱۳۸۱ آغاز شده و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۱۴۰۳ معادل ۴۵۵۹ مگاوات نیروگاه سیکل ترکیبی احداث شود. عملکرد

۱. بررسی جداول مربوط به طرح‌های عمرانی تملک دارایی سرمایه‌ای دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد، ارقام مندرج واقعی به نظر نمی‌رسد. به عنوان مثال احداث نیروگاه‌های سیکل ترکیبی به ظرفیت ۴۵۵۹ مگاوات، نیازمند تأمین اعتبار به ارزش ۱۲,۲۳۶,۴۲۳ ریال است که معادل ۲,۶۸۴ میلیون ریال برای هر مگاوات است. به نظر می‌آید، نیاز است نرخ تسعیر ارز به عنوان یکی از متغیرهای مؤثر در تعیین اعتبارات برنامه‌ها نیازمند بازنگری و به‌روزرسانی است.

اجرای این برنامه در طول برنامه پنجم توسعه و قبل از آن ۵۳ درصد و عملکرد آن در قانون بودجه سال ۱۳۹۶، کمتر از ۳۰ درصد بوده است. در صورت تخصیص اعتبارات این برنامه در سال جاری و سال ۱۳۹۸، بایستی مبلغ ۵۳۰۰ میلیارد ریال اعتبار تا پایان سال ۱۴۰۳ برای اجرای این برنامه تخصیص داده شود.

شایان ذکر است، احداث نیروگاه‌های ایرانشهر، ماهشهر و گنو از جمله طرح‌های ذیل برنامه «احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی» است که طبق تبصره «۱۹» لایحه بودجه مقرر شده است، با مشارکت بخش‌های غیردولتی اجرایی شود. نیروگاه ایرانشهر واقع در استان سیستان و بلوچستان بوده که برآورد شده است اعتبار مورد نیاز برای این طرح مشارکت معادل ۱۴,۰۰۰ میلیارد ریال باشد. میزان پیشرفت این پروژه تا پایان سال ۱۳۹۶ معادل ۷۰ درصد بوده و ظرفیتی معادل ۱۶۰ مگاوات به ظرفیت نامی شبکه برق کشور خواهد افزود.

اعتبار مورد نیاز برای نیروگاه ماهشهر، اعتباری معادل ۲۶,۰۰۰ میلیارد ریال است. میزان پیشرفت این پروژه تا پایان سال ۱۳۹۶ معادل ۷۰ درصد بوده و ظرفیتی معادل ۳۲۰ مگاوات به ظرفیت نامی شبکه برق کشور خواهد افزود. همچنین، نیروگاه گنو یکی دیگر از پروژه‌های مشارکت است که اعتباری معادل ۲۶,۰۰۰ میلیارد ریال نیاز دارد. میزان پیشرفت این پروژه تا پایان سال ۱۳۹۶ معادل ۷۰ درصد بوده و ظرفیتی معادل ۳۲۰ مگاوات به ظرفیت نامی شبکه برق کشور خواهد افزود.

نیروگاه ایرانشهر واقع در استان سیستان و بلوچستان بوده که برآورد شده است اعتبار مورد نیاز برای این طرح مشارکت معادل ۱۴,۰۰۰ میلیارد ریال باشد. میزان پیشرفت این پروژه تا پایان سال ۱۳۹۶ معادل ۷۰ درصد بوده و ظرفیتی معادل ۱۶۰ مگاوات به ظرفیت نامی شبکه برق کشور خواهد افزود.

احداث نیروگاه‌های بخاری از سال ۱۳۸۵ با مجموع اعتبار بالغ بر ۱۰,۵۶۱ میلیارد ریال آغاز شده است و در صورت تخصیص اعتبارات مربوطه، معادل ۵۶۸۰ مگاوات به ظرفیت نامی نیروگاه‌های منصوب کشور تا سال ۱۴۰۳ افزوده خواهد شد. این برنامه در قانون بودجه سال ۱۳۹۶، عملکردی نداشت و عملکرد آن در طول برنامه پنجم توسعه و سال‌های قبل از آن ۱۱/۷ درصد بوده است. اعتبارات پیش‌بینی شده برای این برنامه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به ارزش ۱۸۵ میلیارد ریال است که نسبت به قانون بودجه سال جاری بیش از ۳۳ درصد افزایش داشته است. در صورت تحقق اعتبارات پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ و لایحه بودجه سال آتی، می‌بایست تا سال ۱۴۰۳، اعتبار به ارزش ۹,۰۰۰ میلیارد ریال برای اجرای این طرح تخصیص داده شود.

مطالعه و اجرای نیروگاه زغال‌سنگی طبس از سال ۱۳۷۶ توسط شرکت توانیر آغاز شده و در حال حاضر متولی اجرای این برنامه، شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی است. برای اجرای کامل این برنامه بایستی اعتبار به ارزش ۳,۳۷۸ میلیارد ریال تا سال ۱۴۰۲ تخصیص یابد. با اجرای کامل این برنامه، معادل ۶۳۰ مگاوات به ظرفیت نامی کشور افزوده خواهد شود. عملکرد این برنامه در سنوات

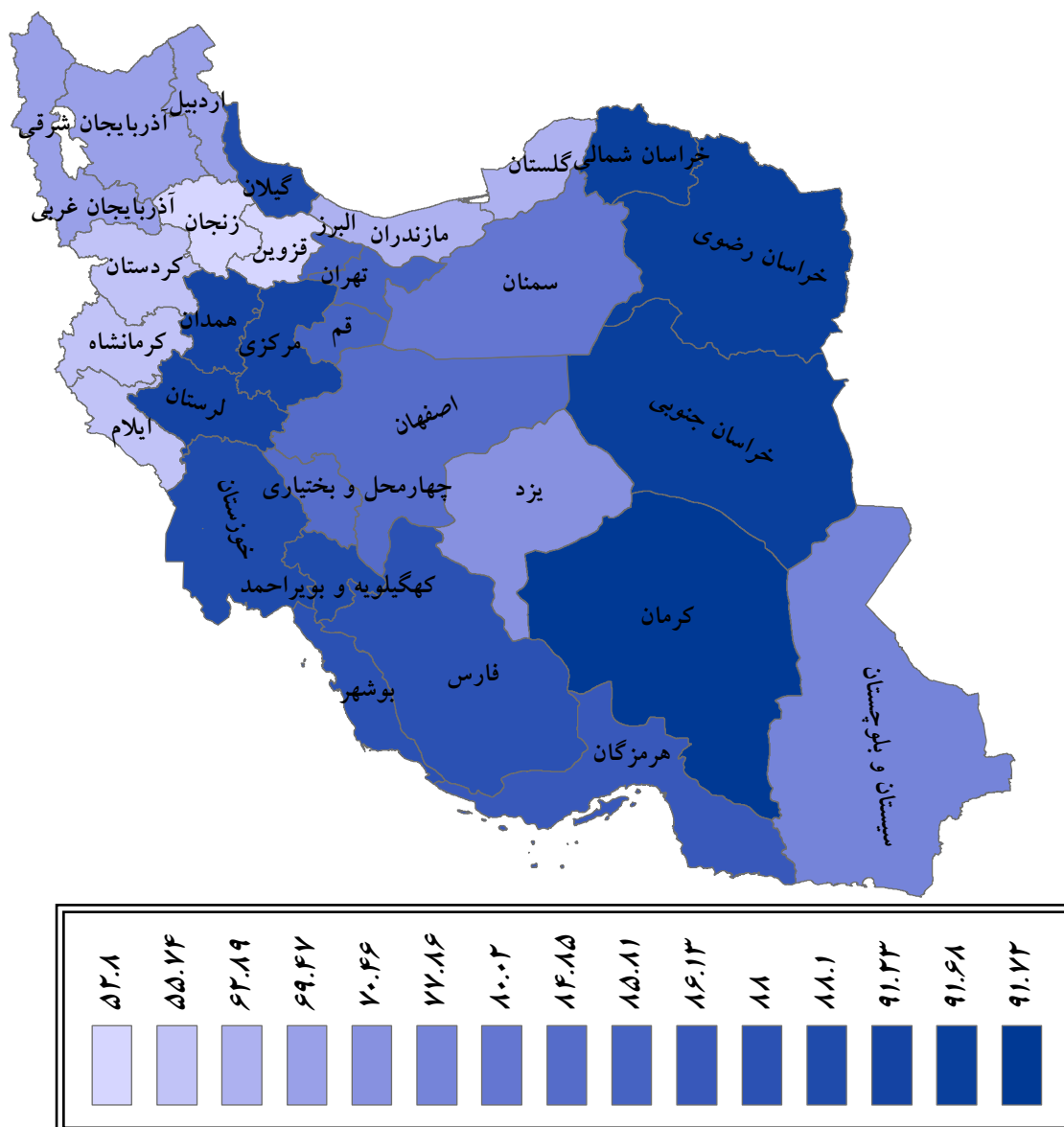
گذشته نشان می‌دهد، در طول برنامه پنجم توسعه و سال‌های قبل از آن ۱۵/۴ درصد و در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ معادل ۵۸ درصد از اعتبارات پیش‌بینی شده، تخصیص داده شد. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ پیش‌بینی تخصیص اعتبار به ارزش ۷۵ میلیارد ریال صورت گرفته است که در صورت تحقق آن و تحقق اعتبارات مربوطه در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، بایستی تا پایان سال ۱۴۰۲ اعتبار به ارزش ۲,۶۰۰ میلیارد ریال به این برنامه تخصیص داده شود.

اجرای برنامه توسعه شبکه انتقال یکی دیگر از رئوس برنامه‌های ذیل توسعه امور برق است. اجرای این برنامه توسط توانیر از سال ۱۳۷۴ آغاز شده و تا پایان سال ۱۴۰۰ ادامه خواهد داشت. مجموع ظرفیت خطوط انتقال در حدود ۷۷ گیگاوات‌آمپر و به طول ۱۸۸ هزار کیلومتر است. مجموع اعتبارات لازم برای اجرای این برنامه معادل ۳۰,۵۴۹ میلیارد ریال بوده که تاکنون در حدود ۲۳,۸۰۰ میلیارد ریال برای اجرای این برنامه تخصیص داده شده است. گفتنی است، میزان تأمین منابع مورد نیاز جهت اجرای این برنامه برای شرکت‌های برق منطقه‌ای ۹ گانه کشور متفاوت بوده که توزیع فضایی عملکرد این برنامه تا پایان سال ۱۳۹۶ در شکل ۳ به نمایش گذاشته شده است. در صورت تخصیص اعتبارات پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ و لایحه سال ۱۳۹۸، بایستی تا سال ۱۴۰۰ معادل ۴,۰۲۵ میلیارد ریال برای اجرای این برنامه تخصیص داده شود.

انتقال نیروی برق تهران عنوان یکی از طرح‌های موضوع تبصره «۱۹» لایحه بوده که مقرر است با مشارکت بخش غیردولتی اجرایی شود. احداث پست ۲۳۰/۴۰۰ کیلوولت فیروزبهرام و ۲۰/۶۳ کیلوولت رجایی به ترتیب با ظرفیت ۲۰۰۰ و ۸۰ مگاوات‌آمپر از اهداف این طرح است. اعتبارات مورد نیاز در مجموع ۳,۵۰۰ میلیارد ریال است که تا پایان سال ۱۳۹۶ عملکرد صفر را داشته است.

شکل ۳. توزیع فضایی درصد عملکرد مجموع تخصیص اعتبارات طرح‌های عمرانی تا پایان سال ۱۳۹۶

ماخذ: محاسبات تحقیق.

(میلیون ریال)

جدول ۲. برنامه‌های توسعه امور برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

عنوان	اهداف کمی طرح	سال شروع	سال اتمام	عملکرد		دوران برنامه ششم				جمع کل		
				دوران برنامه پنجم و قبل از آن (درصد)	دوران برنامه پنجم و قبل از آن (درصد)	مصوب ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۶ (درصد)	ابلاغ ۱۳۹۷		برآورد ۱۳۹۸	پیش بینی سال‌های بعد
برنامه توسعه امور برق												
احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی	احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی	۱۳۹۱	۱۴۰۳	۸,۲۱۵	۰/۱	۳۲۵,۰۰۰	۴,۸۰۰	۱/۵	۱۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۱۲,۳۰۰,۰۰۰	۱۲,۷۱۳,۰۱۵
احداث مخازن ذخیره سوخت مایع نیروگاه‌ها	احداث مخازن ذخیره سوخت مایع نیروگاه‌ها	۱۳۸۴	۱۳۹۸	۱,۴۷۶,۵۴۶	۹۳/۴	۱۰۰,۰۰۰	۹۴,۳۵۰	۹۴/۴	۷,۵۰۰	۳,۰۰۰	۰	۱۵۸۱,۳۹۶
احداث مرکز دیسپاچینگ ملی و پشتیبان	احداث	۱۳۸۷	۱۳۹۹	۳۴۲,۵۷۲	۶۵/۶	۷۰,۰۰۰	۲,۰۰۰	۲/۹	۳۷,۵۰۰	۴۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۵۲۲,۰۷۲
احداث نیروگاه‌های سیکل ترکیبی	افزایش تولید نیروی برق	۱۳۸۱	۱۴۰۳	۶,۴۷۸,۸۲۴	۵۲/۹	۴۰۰,۰۰۰	۱۱۷,۴۰۰	۲۹/۴	۱۵۰,۰۰۰	۱۹۰,۱۹۹	۵,۳۰۰,۰۰۰	۱۲,۲۳۶,۴۲۳
انتقال نیروی برق	افزایش خطوط افزایش ظرفیت پست‌ها	۱۳۷۴	۱۴۰۰	۲۳,۲۶۱,۰۷۲	۷۶/۱	۱,۷۲۴,۵۰۰	۵۲۷,۹۳۸	۳۰/۶	۹۶۶,۰۰۰	۱,۷۶۹,۰۰۰	۴,۰۲۵,۰۰۰	۳۰,۵۴۹,۰۱۰
تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	تأمین رایانه، تأمین و جایگزینی و خرید خودرو تجهیزات و ماشین‌آلات و وسایل اداری	۱۳۸۱		۸۰,۵۵۱	۷۵/۶	۸,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱۲/۵	۱۵,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۰	۱۰۶,۵۵۱
تحقیقات بنیادی نیرو	تحقیقات بنیادی	۱۳۷۶	۱۴۰۰	۴۹۰,۳۹۳	۶۹/۸	۷۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۵۷/۱	۳۷,۵۰۰	۴۰,۰۰۰	۹۵,۰۰۰	۷۰۲,۸۹۳
ساخت و توسعه نیروگاه‌های بخاری	احداث نیروگاه	۱۳۸۵	۱۴۰۳	۱,۲۳۷,۶۶۰	۱۱/۷	۴۰۰,۰۰۰	۰	۰	۱۳۸,۷۵۰	۱۸۵,۰۰۰	۹,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۵۶۱,۴۱۰
کمک به تأمین آب و برق شهرستان ابوموسی	اجرای طرح‌های تأمین و توسعه برق و آب	۱۳۹۳	۱۳۹۸	۲۲۷,۰۰۰	۷۰	۱۰۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۳۰	۳۷,۵۰۰	۳۰,۰۰۰	۰	۳۲۴,۵۰۰
مطالعه آزمایشگاه مرجع صنعت برق	مطالعه	۱۳۸۶	۱۴۰۰	۶۵,۸۸۵	۵۵/۴	۱۵,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۶۶/۷	۷,۵۰۰	۸,۵۰۰	۲۷,۰۰۰	۱۱۸,۸۸۵
مطالعه و اجرای نیروگاه زغال سنگی طبس	احداث نیروگاه	۱۳۷۶	۱۴۰۲	۵۱۹,۶۷۵	۱۵/۴	۲۰۰,۰۰۰	۱۱۵,۸۲۸	۵۷/۹	۶۷,۵۰۰	۷۵,۰۰۰	۲,۶۰۰,۰۰۰	۳,۳۷۸,۰۰۳

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، محاسبات تحقیق.

بررسی بودجه شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو در بخش برق

بررسی درآمد و هزینه شرکت‌ها

الف) درآمدها

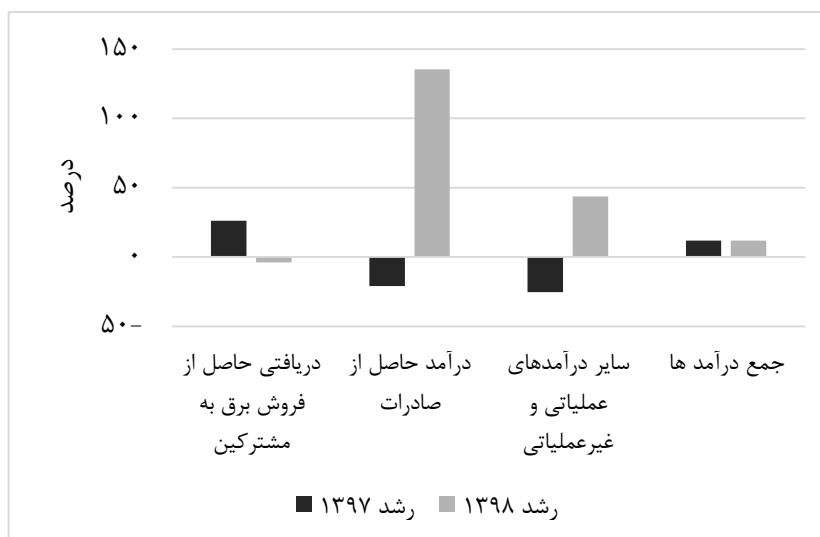
در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ پیش‌بینی شده است، شرکت‌های دولتی زیرمجموعه بخش برق وزارت نیرو، از محل فروش برق بالغ بر ۲۹۰ هزار میلیارد ریال درآمد کسب کنند که از این میان معادل ۲۰۱ هزار میلیارد ریال از محل فروش برق به مشترکین، ۴۲ هزار میلیارد ریال از محل صادرات برق و بیش از ۴۷ هزار میلیارد ریال آن درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی است. همان‌طور که در نمودار ۵ ملاحظه می‌شود، افزایش درآمدهای شرکت‌های بخش برق در سال ۱۳۹۸، با رشد ثابت نسبت به سال ۱۳۹۷ تداوم پیدا خواهد کرد. گفتنی است، این ثبات پیش‌بینی شده برای رشد درآمد (معادل ریالی) در سال آتی متأثر از، افزایش فروش برق به مشترکین، جهش نرخ ارز و افزایش درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی صنعت برق بوده است.

نمودار ۵. رشد میزان فروش برق در نظر گرفته شده در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ و لایحه سال ۱۳۹۸

مأخذ: توانیر، محاسبات تحقیق.

نمودار ۶. روند رشد درآمدهای شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو
در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ و لایحه سال ۱۳۹۸

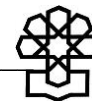

مآخذ: همان.

همان‌طور که در نمودار ۶ مشاهده می‌شود، درآمدهای حاصل از فروش برق به مشترکین، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، معادل ۴ درصد نسبت به بودجه مصوب شرکت‌های بخش برق در سال ۱۳۹۷، کاهش داشته است. به نظر می‌رسد، علت کاهش، بیش‌برآورد درآمدهای حاصل از فروش برق مشترکین در بودجه سال ۱۳۹۷ بوده است. به‌رغم کاهش ۱۱ درصدی نرخ فروش برق در شبکه در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال جاری، اتخاذ فرض افزایش معادل ۸ درصد فروش برق در سال آتی موجب تحدید میزان افت درآمدهای حاصل از فروش برق به مشترکین شده است.

در مقابل، درآمدهای حاصل از صادرات برق و درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی صنعت برق به ترتیب معادل ۱۳۵ و ۴۴ درصد افزایش پیدا کرده است. گرچه طبق پیش‌بینی صورت گرفته، میزان صادرات سال آتی نسبت به سال جاری کاهش یافته است، جهش نرخ ارز موجب شده، سهم درآمد حاصل از صادرات در مجموع درآمدهای حاصله از مقدار ۶/۹ در سال ۱۳۹۷ به مقدار ۱۴/۵ درصد در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ برسد. همان‌طور که در نمودار ۶ مشاهده می‌شود، پس از کاهش درآمدهای حاصل از صادرات برق به کشورهای همسایه، معادل ۲۱ درصد، در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، پیش‌بینی شده است صنعت برق در سال آتی با افزایش ۱۳۵ درصدی درآمدهای حاصل از صادرات مواجه شود.

لذا برآیند ناشی از افزایش درآمدهای حاصل از صادرات برق و درآمدهای عملیاتی و کاهش درآمدهای حاصل از فروش برق به مشترکین مقداری مثبت شده و پیش‌بینی شده است مجموع درآمد شرکت‌های دولتی بخش برق وزارت نیرو، همانند سال گذشته با نرخ حدود ۱۲ درصد افزایش یابد.

ب) هزینه

هزینه‌های شرکت‌های زیرمجموعه بخش برق شامل هزینه‌های تولید، انتقال، توزیع، سوخت نیروگاه‌ها، هزینه‌های مالی و اجرای مقررات و استهلاک است. این هزینه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ که بالغ بر ۲۶۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است، نسبت به سال ۱۳۹۷ حدود ۹ درصد افزایش یافته و با کسر هزینه سوخت، رشد هزینه‌های شرکت‌ها در سال آتی بیش از ۶ درصد خواهد بود. در قانون بودجه سال جاری، هزینه تمام شده تأمین برق کشور بدون احتساب هزینه سوخت به ازای هر کیلووات‌ساعت ۹۲۲ ریال در نظر گرفته شد و طبق پیش‌بینی صورت گرفته انتظار می‌رود این مقدار در سال ۱۳۹۸ با ۲ درصد کاهش به ۹۰۶ ریال برسد.

هزینه‌های بخش تولید دارای بیشترین سهم در مجموعه هزینه‌های شرکت‌ها (بیش از نیمی از کل هزینه‌ها) است. مجموع هزینه‌های خرید برق بدون احتساب هزینه سوخت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، در حدود ۱۲۲ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. بر این اساس، هزینه‌های تولید برق در کشور بدون احتساب هزینه سوخت، نسبت به سال ۱۳۹۷، در حدود ۵ درصد کاهش پیدا خواهد کرد که برخلاف میزان رشد کل هزینه‌های صنعت برق است.

همان‌طور که در نمودار ۷ مشاهده می‌شود، هزینه‌های خرید و تولید برق در شبکه طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ روندی کاهشی داشته است. مجموع هزینه‌های خرید برق از نیروگاه‌های برقی و اتمی و هزینه‌های شرکت‌های تولید دولتی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با افزایش به ترتیب معادل ۸ و ۳ درصد مواجه شده است. بررسی هم‌زمان نمودار ۷ و جدول ۳ نشان می‌دهد، در سال آتی میزان حجم خرید برق از نیروگاه‌های برقی و اتمی نسبت به سال جاری افزایش پیدا خواهد کرد. گرچه میزان رشد هزینه‌های خرید برق از نیروگاه‌های برقی و اتمی مثبت بوده است، لکن نرخ هزینه خرید برق از نیروگاه‌های مزبور در سال آتی نسبت به سال جاری کاهشی بوده، به طوری که پیش‌بینی شده است، از نرخ ۸۳۴ ریال در سال ۱۳۹۷ به ۵۶۹ ریال در سال ۱۳۹۸ برسد. همچنین افزایش هزینه شرکت‌های تولید برق دولتی به دلیل افزایش نرخ هزینه‌های آنها بوده است. زیرا بر اساس پیش‌بینی صورت گرفته، میزان تولید برق دولتی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ بیش از ۳ درصد کاهش داشته است، اما در مقابل نرخ هزینه‌های آنها در سال آتی افزایش ۶ درصدی را نشان می‌دهد.

خرید برق از نیروگاه‌های خصوصی دارای خرید تضمینی بیش از ۱۸ درصد در سال ۱۳۹۸ کاهش داشته است. قیاس میان افزایش نرخ خرید تضمینی برق از نیروگاه‌های خصوصی و کاهش هزینه‌های خرید از این نیروگاه‌ها نشان می‌دهد که در سال آتی نیروگاه‌های دارای خرید تضمینی کاهش یافته و از میزان تولید آنها نسبت به سال جاری کاسته می‌شود. لذا می‌توان گفت میزان خرید برق از نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بازار برق و بورس افزایش یابد. پیش‌بینی می‌شود، میزان خرید برق از نیروگاه‌های حاضر در بازار برق و بورس در سال آتی، بیش از ۳۰ درصد افزایش یابد.

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، متوسط نرخ خرید برق از بازار برق و بورس بیش از ۱۷ درصد کاهش یافته است. چنین شرایطی موجب افزایش فشار مالی بر نیروگاه‌های بخش خصوصی در بازار برق و بورس می‌شود. زیرا در حال حاضر عدم تعادل مالی صنعت برق در سال‌های اخیر تشدید شده و پیش‌بینی می‌شود این وضعیت بحرانی برای تولیدکنندگان غیردولتی برق بنا به دلایل ذیل در سال آتی نیز تداوم داشته باشد.

اولاً، به‌رغم افزایش هزینه‌های سرمایه‌گذاری و تولید برق به دلیل جهش‌های ارزی، نرخ‌های خرید برق از تولیدکنندگان غیردولتی در بازار برق به‌طور متناسب اصلاح نشده است.

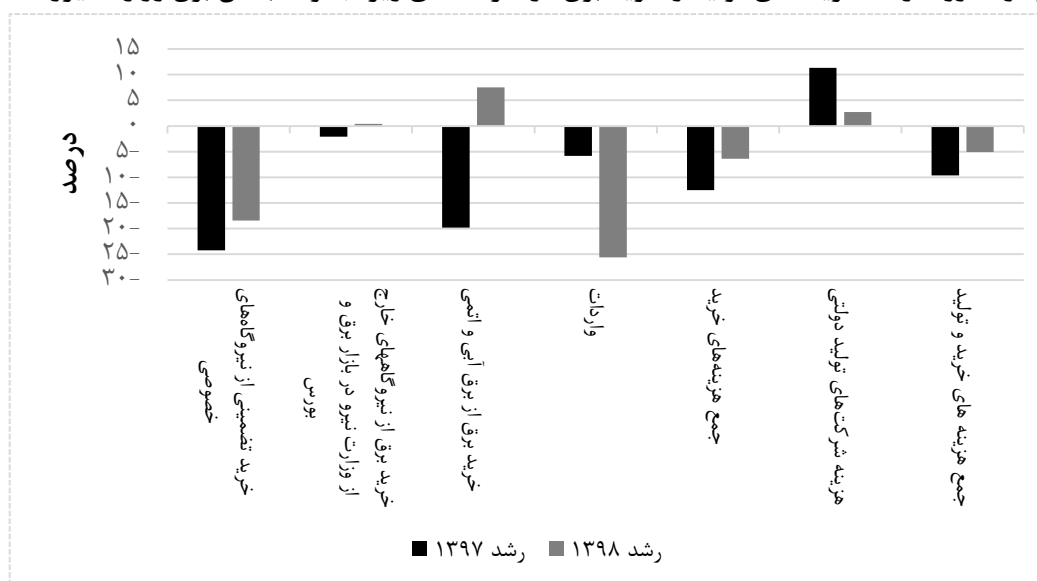
ثانیاً، مطالبات بخش غیردولتی بابت تولید برق با تأخیر چشمگیری پرداخت می‌شود.

نرخ هزینه واردات در سال آتی به ۲,۷۵۰ ریال برای هر کیلووات‌ساعت خواهد رسید که نشان‌دهنده افزایش بیش از ۱۲۰ درصدی نسبت به سال جاری است. از طریق بررسی نمودار ۷ و جدول ۳ می‌توان استنباط کرد که کاهش هزینه‌های واردات برق در سال آتی به دلیل غلبه کاهش میزان واردات برق بر افزایش نرخ واردات برق در سال آتی، بوده است.

بخش دیگری از هزینه‌های وزارت نیرو مربوط به خدمات شرکت‌های توزیع و انتقال نیروی برق است. این قسم از هزینه‌ها در حدود ۴۰ درصد از کل هزینه‌های وزارت نیرو (بدون احتساب هزینه سوخت) است. همان‌طور که در نمودار ۸ نشان داده شده است، این قسمت از هزینه‌های وزارت نیرو در سال آتی با افزایش مواجه می‌شود. با بررسی جدول ۳ و نمودار ۸ می‌توان گفت، افزایش هزینه‌های شرکت‌های انتقال به دلیل افزایش میزان انرژی الکتریکی انتقال داده شده، بوده است. از سوی دیگر، افزایش هزینه‌های شرکت‌های توزیع علاوه بر افزایش میزان انرژی توزیع شده به سبب افزایش حدود ۲/۵ درصد نرخ هزینه‌های شرکت‌ها بوده است.

نمودار ۷. روند رشد هزینه‌های تولید و خرید برق در شرکت‌های زیرمجموعه بخش برق وزارت نیرو

مآخذ: همان.

جدول ۳. نرخ هزینه‌های تولید، انتقال و توزیع برق برای هر کیلووات ساعت

(ریال)

سال	خرید تضمینی از نیروگاه‌های خصوصی	خرید برق از نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بازار برق و بورس	خرید از برقیابی و اتمی	واردات برق	هزینه شرکت‌های تولید دولتی	جمع خرید برق	نرخ هزینه شرکت‌های توزیع	هزینه شرکت‌های انتقال
۱۳۹۶	۸۳۶/۴	۴۱۲/۲	۸۰۰	۱۱۷۶/۳	۱۵۹/۶	۵۴۴/۵	۱۶۵/۶	۱۲۱/۱
۱۳۹۷	۹۱۹/۱	۵۰۴/۹	۸۳۴	۱۲۴۷/۷	۱۶۷/۹	۶۶۲/۵	۱۵۷/۱	۱۱۶/۷
۱۳۹۸	۱۲۸۲/۳	۴۱۴/۸	۵۶۸/۹	۲۷۵۰/۸	۱۷۷/۸	۶۱۶/۸	۱۶۱	۱۰۶/۱

مآخذ: توابیر، محاسبات تحقیق.

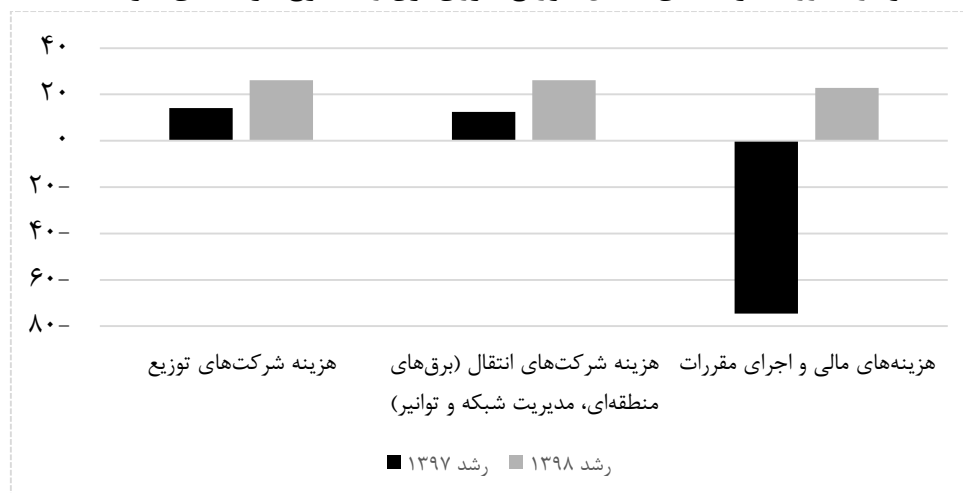
بررسی تراز درآمد - هزینه

بررسی سابقه عملکردی دو ردیف (۲) و (۳) نشان می‌دهد که تحقق درآمدهای مربوط به صادرات برق و سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی در سال ۱۳۹۸، با ابهام روبه‌رو باشد و دستیابی به نقدینگی پیش‌بینی شده محقق نشود.^۱ از سوی دیگر، در صورت تعدیل نرخ هزینه‌های خرید برق از نیروگاه‌های وزارت نیرو در بازار برق و بورس و یا افزایش میزان واردات برق از کشورهای همسایه، هزینه‌های شرکت‌های دولتی ذیل وزارت نیرو بیش از مقدار پیش‌بینی شده خواهد شد، در این صورت، از میزان سود شرکت‌ها کاسته خواهد شد و زیان‌ده شدن این شرکت‌ها دور از انتظار نخواهد بود. در چنین شرایطی، استنفکاف از ثبت هزینه‌های مربوط به استهلاك (دفتری) به عنوان بخشی از منابع شرکت‌ها محتمل خواهد بود.

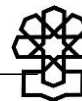
۱. سابقه وصول مطالبات از محل صادرات طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد، درآمدهای حاصل از صادرات برق، مشکوک‌الوصول باشد.

لذا به نظر می‌رسد به منظور برون‌رفت از شرایط بحرانی و چه‌بسا فوق بحرانی مالی برای شرکت‌ها در سال آتی، ضروری است، علاوه بر توجه به افزایش بهای برق در کشور با اولویت مشترکان بخش عمومی و سایر مصارف، بایستی توجه خاص‌ای به کاهش هزینه‌های شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو در بخش برق شود.

نمودار ۸. روند هزینه‌های انتقال، توزیع نیروی برق و مجموع هزینه‌های شرکت‌ها

مأخذ: توانیر، محاسبات تحقیق.

جدول ۴. جدول درآمدها و هزینه‌های جاری صنعت برق

(میلیارد ریال)

هزینه‌ها					درآمدها				
ردیف	شرح	لایحه	مصوب	مصوب	ردیف	شرح	لایحه	مصوب	مصوب
۱۳۹۶	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۸	۱۳۹۶	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۸
۱	دریافتی حاصل از فروش برق به مشترکین	۲۰۱،۰۰۰	۲۰۸،۹۲۳	۱۶۵،۷۱۹	۱۶۶،۳۷۴	۱۱	خرید تضمینی از نیروگاه‌های خصوصی	۳۷،۵۹۳	۴۷،۹۲۹
۲	درآمد حاصل از صادرات	۴۲،۱۴۰	۱۷،۹۰۶	۲۲،۶۵۰	۲۲،۶۳۵	۱۲	خرید برق از نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بازار برق و بورس	۱۵۳،۳۵۶	۵۹،۲۶۰
۳	سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی	۴۷،۲۷۱	۳۲،۸۷۶	۴۴،۰۱۴	۳۰،۲۳	۱۳	خرید برق از برقایی و اتمی	۱۵،۱۱۰	۱۲،۴۷۲
						۱۴	واردات	۳،۱۲۸	۵،۴۶۱
						۱۵	جمع هزینه‌های خرید	۳۰۹،۱۸۷	۱۲۵،۱۲۲
						۱۶	هزینه شرکت‌های تولید دولتی	۱۸،۷۰۸	۱۶،۹۷۴
						۱۷	هزینه‌های نقدی سوخت در نیروگاه‌های دولتی و ECA	-	-
						۱۸	جمع هزینه‌های خرید و تولید	۲۲۷،۸۹۵	۱۴۲،۰۹۶
						۱۹	هزینه شرکت‌های توزیع	۳۹،۲۱۷	۴۰،۳۱۹
۴	جمع درآمدها	۲۹۰،۴۱۱	۲۵۹،۷۰۵	۲۳۲،۲۸۳	۱۹۲،۰۳۲	۲۰	هزینه شرکت‌های انتقال (برق‌های منطقه‌ای، مدیریت شبکه و توانیر)	۲۵،۸۴۲	۲۹،۹۴۰
۵	درآمد متوسط بدون یارانه (ریال بر کیلووات ساعت)					۲۱	هزینه‌های مالی و اجرای مقررات	۱۶،۱۰۴	۵،۵۲۹
۶	سود یا (زیان)	۲۹،۷۸۹	۲۰،۳۸۳	(۱۰،۸۸۸)	(۱۴۲،۹۱۲)	۲۲	جمع هزینه‌ها بدون استهلاك	۳۰۹،۰۵۸	۲۱۷،۸۸۴
۷	میزان فروش به داخل (میلیارد کیلووات ساعت)	۲۷۸	۲۵۷	۲۴۴	۲۴۵	۲۳	استهلاك دفتری	۲۵،۸۸۶	۲۵،۳۸۷
۸	میزان صادرات (میلیارد کیلووات ساعت)	۶	۷	۸	۸	۲۴	جمع هزینه‌های جاری (با هزینه‌های نقدی سوخت)	۳۳۴،۹۴۴	۲۴۳،۲۷۱
۹	میزان فروش کل (میلیارد کیلووات ساعت)	۲۸۴	۲۶۳	۲۵۲	۲۵۳	۲۵	قیمت تمام شده برق بدون سوخت	۱،۳۶۹	۹۹۹
۱۰	متوسط نرخ فروش به مشترکین (ریال بر کیلووات ساعت)	۷۲۴	۸۱۴	۶۸۰	۶۸۰	۲۶			

مأخذ: توانیر.

بررسی منابع - مصارف

بودجه‌ریزی برای منابع - مصارف در بخش برق از تعیین میزان مصارف شامل نیازها به سرمایه‌گذاری در تولید، انتقال و توزیع، همچنین پرداخت اوراق انتشار داده شده و تسهیلات دریافتی و غیره آغاز می‌شود. بررسی منابع و مصارف بخش برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد منابع و مصارف غیرقابل وصولی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ در نظر گرفته شده است. سابقه عملکردی منابع - مصارف بخش برق، حکایت از این واقعیت دارد که «ذخایر و اندوخته‌ها»، «کمک درآمد عمومی»، «حق انشعاب» و «کاهش سرمایه در گردش» با احتمال بالایی تحقق خواهد یافت. تحقق سایر ردیف‌ها از جمله «سایر دریافتی‌ها»، «سایر منابع»، «تسهیلات بانکی خارجی (فاینانس)»، «اوراق مشارکت» و «تسهیلات بانکی داخلی» به دلیل شرایط بین‌المللی و وضعیت نامناسب اقتصادی در هاله‌ای از ابهام قرار دارد و وزارت نیرو احتمالاً در سال آینده دچار کسری بودجه بزرگ‌تری خواهد شد. زیرا اولاً، بررسی ردیف‌های منابع بخش برق در بودجه سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که بیش از نیمی از منابع پیش‌بینی شده مشکوک‌الوصول است؛ ثانیاً، تمام ردیف‌های مصارف واقعی بوده و نشان‌دهنده نیازهای واقعی صنعت برق است. بنابراین کسری منابع (تراز منفی منابع - مصارف) دامنگیر شرکت‌های بخش برق وزارت نیرو در سال آتی خواهد شد.

از بخش منابع و مصارف نکات زیر نیز حائز اهمیت است:

۱. اوراق مشارکت دارای سهم ۳/۲ درصدی از کل منابع پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۹۷ است. با توجه به زیان‌ده بودن شرکت‌های زیرمجموعه بخش برق وزارت نیرو، احتمال تحقق این ردیف از بودجه شرکت‌های دولتی بخش برق بسیار پایین است. سابقه عملکردی ردیف مزبور، نشان داده شده در جدول ۱، صحت این مدعا را به خوبی نشان می‌دهد.

۲. ردیف ۷ جدول ۵، «سایر دریافت‌ها»، برای ایجاد تراز بین مصارف و منابع بودجه آورده شده و مشخص نشده است که ردیف مربوط به این عنوان از چه منبعی تأمین خواهد شد. همچنین این ردیف نشان می‌دهد، ارقام قابل توجهی، حدود ۱۳/۵ درصد از جمع کل منابع را به خود اختصاص داده است و در صورت عدم تحقق، کسری بودجه را برای بخش برق به دنبال خواهد داشت. همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، رقم مندرج در ردیف «سایر دریافتی‌ها» معادل ۳۸,۲۳۵ میلیارد ریال است. این رقم در بودجه سال گذشته، معادل ۱۰,۷۳۵ میلیارد ریال بوده که به نظر می‌رسد این رقم گرچه کاهش داشته، اما دستیابی به آن با ابهام روبه‌رو بوده است. نوسان چشمگیر عملکرد این بند در سال‌های گذشته مؤید این مدعا است.

۳. ردیف «ذخایر و اندوخته‌ها» شامل مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها از قبیل موارد ذیل است:

الف) اندوخته که مطابق ماده (۱۴۰) قانون تجارت،^۱ معادل یک‌بیستم سود خالص است.

ب) ذخایر که حداقل معادل استهلاک دفتری است.

با توجه به بررسی وضعیت درآمد و هزینه شرکت‌های بخش برق می‌توان گفت، تأمین اندوخته به سبب پیش‌بینی زیان‌ده بودن شرکت‌ها در سال آتی امکان‌پذیر نخواهد بود. ضمن آنکه به نظر می‌رسد، ثبت استهلاک به عنوان بخشی از ذخایر در سال آتی به سبب حفظ استمرار فعالیت‌های شرکت‌ها، دور از انتظار باشد.

۱. در ماده (۱۴۰) قانون تجارت آمده است: «هیئت مدیره مکلف است هر سال یک‌بیستم از سود خالص شرکت را به عنوان اندوخته قانونی موضوع نماید. همین که اندوخته به یک‌دهم سرمایه شرکت رسید موضوع کردن آن اختیاری است و در صورتی که سرمایه شرکت افزایش یابد کسر یک‌بیستم مذکور ادامه خواهد یافت تا وقتی که اندوخته قانونی به یک‌دهم سرمایه بالغ گردد».

(میلیارد ریال)

جدول ۵. منابع و مصارف سرمایه‌های صنعت برق سال ۱۳۹۸

مصارف						منابع					
ردیف	شرح	لایحه ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۶	ردیف	شرح	لایحه ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۶	عملکرد ۱۳۹۶
۱	ذخایر و اندوخته‌ها	۲۸,۲۴۹	۲۸,۴۵۱	۲۶,۳۱۰	۰	۱۳	سرمایه‌گذاری در تولید	۵۴,۶۴۷	۷۰,۴۸۹	۶۲,۸۷۱	۱۳۰,۰۶۲
۲	ودیعیه حق انشعاب	۳۵,۰۰۰	۳۶,۰۰۰	۳۶,۳۲۶	۳۲,۶۷۸	۱۴	سرمایه‌گذاری در انتقال	۱۲۴,۶۵۸	۹۲,۱۲۳	۹۲,۱۴۴	۲۴,۹۱۸
۳	کمک درآمد عمومی	۲,۷۴۲	۲,۱۲۳	۳,۴۷۰	۱۱,۵۸۹	۱۵	سرمایه‌گذاری در توزیع	۴۸,۹۵۰	۴۹,۰۰۴	۴۸,۱۱۴	۳۷,۴۶۱
۴	اوراق مشارکت	۹,۲۰۰	۲۵,۰۰۰	۲۳,۰۰۰	۰	۱۶	سرمایه‌گذاری در سایر طرح‌ها	۵,۷۹۵	۳,۳۹۷	۲,۵۳۱	۸۲۸
۵	تسهیلات بانکی داخلی	۲۷,۹۳۰	۴۵,۵۸۹	۷۸,۲۴۴	۹۰۶	۱۷	جمع سرمایه‌گذاری	۲۳۴,۰۵۰	۲۱۵,۰۱۴	۲۰۵,۶۶۰	۷۶,۲۶۹
۶	تسهیلات بانکی خارجی (فاینانس)	۸۲,۸۸۰	۸۳,۸۴۸	۸۰,۹۷۸	۲,۲۴۴	۱۸	پرداخت اصل اوراق مشارکت	۰	۱۳,۴۰۰	۱۳,۷۳۹	۷۷۷
۷	سایر دریافتی‌ها از شرکت‌ها	۴۹,۷۸۱	۲۹,۴۸۳	۲۸,۵۷۱		۱۹	پرداخت اصل تسهیلات بانکی داخلی و خارجی	۱۹,۶۸۸	۳۰,۹۹۹	۶۷,۴۶۰	۴۰,۲۲۴
۸	درآمد استانی	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰		۲۰	پرداخت ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه	۱,۷۶۰	۸۸۰	۱,۵۱۳	۲۲
۹	عوارض برق	۷,۵۰۰	۷,۵۰۰			۲۱	پرداخت دیون	۳,۹۲۹	۲,۸۴۱	۷,۸۳۰	۳,۸۷۵
۱۰	کاهش دارایی‌های جاری و سایر	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰		۲۲	سایر پرداخت‌ها	۷,۵۱۰	۷,۵۸۷	۶,۲۱۹	۲۳۲
۱۱	سایر دریافتی‌ها (کمبود)	۳۸,۲۳۵	۱۰,۷۳۵	۲۶,۳۶۰	۳۷,۷۸۲	۲۳	جمع بازپرداخت بدهی‌ها و سایر پرداخت‌ها	۳۲,۸۸۷	۵۵,۷۰۶	۹۶,۷۶۲	۸,۹۳۰
						۲۴	افزایش سرمایه در گردش	۱۶,۵۸۰	۹	۲,۸۳۷	
۱۲	جمع کل منابع	۲۸۳,۵۱۸	۲۷۰,۷۲۹	۳۰۵,۲۵۹	۸۵,۱۹۹	۲۵	جمع مصارف	۲۸۳,۵۱۸	۲۷۰,۷۲۹	۳۰۵,۲۵۹	۸۵,۱۹۹

مأخذ: همان.

بررسی احکام بودجه مرتبط با صنعت برق

بررسی بند «د» تبصره «۴»

شرح	موضوع	جزء - بند	تبصره	مرجع
به دولت اجازه داده می‌شود پس از عقد قرارداد با تأمین‌کننده مالی خارجی اقدام قانونی لازم را نسبت به تأمین سهم پانزده درصد (۱۵٪) تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) برای طرح‌های ریلی و طرح‌های صنعت آب و برق از محل صندوق توسعه ملی به عمل آورد.	تأمین سهم دولت در تسهیلات مالی خارجی	«د»	«۴»	لایحه سال ۱۳۹۸
به دولت اجازه داده می‌شود پس از عقد قرارداد با تأمین‌کننده مالی خارجی اقدامات قانونی لازم را نسبت به تأمین سهم پانزده درصد (۱۵٪) تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) برای طرح‌های ریلی از محل صندوق توسعه ملی به عمل آورد.	تأمین سهم دولت در تسهیلات مالی خارجی	«و»	«۴»	قانون سال ۱۳۹۷

بررسی حقوقی: حکم این بند اصلاح قانون دائمی^۱ است. این بند با تکرار حکم تبصره «۲» ماده (۵۲)

قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، به دلیل تعیین تکلیف برای صندوق توسعه ملی، مغایر با بندهای «۲-۱۰» و «۴-۱۰» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه به نظر می‌رسد. لذا از این حیث مغایر با اصل یکصدودهم قانون اساسی است.

بررسی مالی: به دلیل مشکلات مالی حاکم بر صنعت برق کشور، امکان تأمین سهم کارفرما به منظور

دسترسی به منابع مالی خارجی دور از انتظار بود. در بند «و» قانون بودجه سال ۱۳۹۷، تأمین ۱۵ درصدی سهم کارفرما در تأمین مالی طرح‌های ریلی مورد اشاره قرار گرفت. اشاره به طرح‌های صنعت برق و آب گامی مثبت در جهت تسهیل دسترسی به منابع مالی خارجی و عقد قرارداد با تأمین‌کننده خارجی است. در پیشنهاد ارائه شده، حد معینی در خصوص میزان منابع قابل وصول از صندوق توسعه ملی تعیین نکرده است.

۱. به نظر می‌رسد این بند تغییر یافته بند «الف» ماده (۵۷) قانون برنامه ششم توسعه باشد. در بند «الف» ماده (۵۷) قانون برنامه ششم توسعه آمده است: «دولت مکلف است به منظور تکمیل و اجرای طرح‌های (پروژه‌های) حمل‌ونقل ریلی، دوخطه کردن مسیرها و احداث خطوط برقی و سریع‌السیر، علاوه بر مشارکت‌های دولتی - خصوصی و افزایش اعتبارات این حوزه در بودجه سالیانه، یک درصد (۱٪) منابع حاصل از فروش نفت و گاز سهم دولت را در قالب بودجه سالیانه به وزارت راه و شهرسازی اختصاص دهد تا طرح‌های حمل‌ونقل ریلی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته اجرا گردد».

بررسی بند «د» تبصره «۶» لایحه بودجه

شرح	موضوع	جزء-بند	تبصره	مرجع
عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۸/۱۰ به میزان ده درصد (۱۰٪) مبلغ برق مصرفی در سقف هجده هزار و ششصد میلیارد (۱۸,۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال) تعیین می‌گردد تا پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه کشور و تخصیص آن توسط این سازمان برای موارد مطروحه در قانون فوق با اولویت مناطق روستاها و مناطق دامداری و عشایری و خرید تضمینی برق حاصل از تبدیل پسماندهای عادی به انرژی صرف گردد. مشترکین روستایی و چاه‌های کشاورزی از شمول حکم این بند معاف می‌باشند.	عوارض برق	«د»	«۶»	لایحه سال ۱۳۹۸
د) عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۸/۱۰ به میزان هشت درصد (۸٪) مبلغ برق مصرفی در سقف دوازده هزار و هشتصد میلیارد (۱۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال) تعیین می‌گردد تا پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه کشور و تخصیص آن توسط این سازمان برای موارد مطروحه در قانون فوق با اولویت روستاها و مناطق دامداری و عشایری و خرید تضمینی برق حاصل از تبدیل پسماندهای عادی به انرژی صرف گردد. مشترکین روستایی و چاه‌های کشاورزی از شمول حکم این بند معاف می‌باشند.				قانون سال ۱۳۹۷

عوارض برق موضوع یکی از اصلی‌ترین و مطمئن‌ترین محل تأمین اعتبار برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در کشور و همچنین توسعه و نگهداری از شبکه‌های برق‌رسانی به روستاها و مناطق دورافتاده در قانون مزبور است. در حال حاضر ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر در کشور معادل ۶۶۱ مگاوات معادل ۰/۸۸ درصد از کل ظرفیت نامی منصوب در کشور است. در برنامه پنج‌ساله ششم توسعه مقرر شده که این ظرفیت به مقدار ۵۰۰۰ مگاوات معادل ۵ درصد از ظرفیت نامی نیروگاه‌های منصوب در کشور برسد.

تا پیش از سال ۱۳۹۷، عوارض برق مندرج در قوانین بودجه سنواتی «به ازای هر کیلووات برق مصرفی» تعیین می‌شد، به طوری که در سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۵، معادل ۳۰ ریال و در سال ۱۳۹۶ به مقدار ۵۰ ریال رسید. به دلیل نقیصه‌ای که در شیوه توزیع هزینه عوارض برق میان مشترکین برق با مصارف برق مختلف و مشترکین در مناطق مختلف وجود داشت،^۱ در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، مقدار عوارض برق به صورت «درصدی از بهای برق مصرفی» تعیین و در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ مقدار ۸ درصد برای آن در نظر گرفته شده و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ مقدار ۱۰ درصد پیشنهاد شده است.

در سال ۱۳۹۶ به موجب بند «ه» تبصره «۶» قانون بودجه، عوارض مربوطه به میزان ۵۰ ریال به ازای هر کیلووات ساعت در سقف یازده هزار میلیارد (۱۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تعیین شد که در مبادله

۱. حسین بیات و هاشم خونی، «نقد مکانیسم محاسبه و دریافت عوارض برق»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۴۳۷، فروردین‌ماه ۱۳۹۶.

موافقتنامه به نه هزار و سیصد و پنجاه میلیارد (۹,۳۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و در مرحله تخصیص به سه هزار و هشتصد و پنج میلیارد (۳,۸۰۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال کاهش داده شد. با عنایت به وصولی عوارض سال ۱۳۹۶ به مبلغ نه هزار و سیصد و پنجاه میلیارد (۹,۳۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال، حدود ۴۱ درصد از نقدینگی حاصل شده، تخصیص داده شد. در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، منابع عوارض برق معادل ۱۲,۸۰۰ میلیارد ریال تعیین، ولی مصارف آن ابتدا در قانون بودجه به ۱۰,۲۰۰ میلیارد ریال و سپس در مرحله ابلاغ به ۹,۱۸۰ میلیارد ریال کاهش یافته و موافقتنامه مربوط به برق روستایی در سقف ۴۵۹۰ میلیارد ریال مبادله گردید. با این اوصاف و با فرض تخصیص صد درصدی اعتبار ابلاغ شده، حدود ۲۹ درصد از اعتبارات عوارض برق در محل دیگری غیر از ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق هزینه می‌شود.

بررسی حقوقی لایحه: مرجع قانونی لایحه پیشنهادی ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق مصوب ۱۳۹۴/۰۸/۱۰ است. با توجه به اینکه در قانون مذکور تعیین عوارض برای هر کیلووات ساعت برق مصرفی تصریح شده است، تعیین عوارض برق به صورت درصدی از هزینه برق مصرفی مشترکین به عنوان اصلاح قانون دائمی است. تصویب این بند از تبصره «۶» لایحه بودجه نیاز به کسب حداقل دوسوم از رأی نمایندگان دارد. با توجه به اینکه شیوه اصلاحی محاسبه و دریافت عوارض برق مورد وفاق قاطبه نمایندگان است، به نظر می‌رسد همانند سال گذشته، این بند به تصویب برسد. مضافاً اینکه در زمان تصویب ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق، شرکت سانا به عنوان شرکت زیرمجموعه شرکت مادر تخصصی توانیر متولی توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر بود، لذا تخصیص منابع حاصل از عوارض برق برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر می‌توانست متأثر از سیاست‌های شرکت توانیر باشد. در حال حاضر سازمان ساتبا که از ادغام دو شرکت سانا و سابا ایجاد شده است، راهبری سیاست‌های توسعه تولید برق تجدیدپذیر را انجام می‌دهد. لذا میزان تخصیص منابع می‌بایست با توجه به سیاست‌های توسعه‌ای این سازمان و متناسب با اجرای دیگر طرح‌های موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق باشد. لذا پیشنهاد می‌شود، حکم دائمی مربوط به این بند از تبصره، اصلاح ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق، با توجه به شیوه اصلاح شده برای محاسبه و دریافت عوارض برق و همچنین تصریح به شیوه تخصیص آن برای هر یک از طرح‌های یاد شده در آن ماده اقدام شود.

بررسی مالی

۱. با توجه به قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، مقرر شده است تا سال ۱۴۰۰ ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر در کشور به مقدار ۵۰۰۰ مگاوات برسد، نیاز است ظرفیت منصوب سالیانه به طور متوسط ۱۰۰۰

مگاوات افزایش یابد که به معنای متوسط رشد سالیانه ۶۶ درصد در سال است. به تعبیر دیگر، برای تحقق اهداف تعیین شده، منابع مالی مورد نیاز برای عوارض برق بایستی به طور متوسط ۶۶ درصد رشد داشته باشد. با فرض اینکه رشد مصرف برق در سال به طور متوسط ۶ درصد رشد داشته باشد و نرخ فروش برق در شبکه به طور متوسط ۱۰ درصد در سال افزایش یابد، رشد سالیانه منابع مورد نیاز از محل رشد مصرف و نرخ فروش برق در شبکه، ۱۵/۵ درصد خواهد بود که تقریباً معادل ۲۵ درصد از میزان رشد منابع مورد نیاز برای تحقق هدف است. لذا به منظور تحقق هدف مورد نظر، میزان عوارض برق بایستی سالیانه ۳۰۰ درصد رشد داشته باشد. این موضوع بیانگر آن است که،

اولاً، هدفگذاری صورت گرفته در برنامه ششم توسعه برای ظرفیت منصوب طی برنامه ششم توسعه تطابق بسیار ناچیزی با منابع در نظر گرفته شده برای تحقق آن دارد.

ثانیاً، ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر مورد آمل نباید محور تعیین میزان عوارض برق در کشور باشد، بلکه میزان منابع حتمی محور هدفگذاری‌ها باشد. لذا میزان عوارض برق نمی‌تواند سالیانه رشد داشته باشد و می‌بایست، برنامه‌ریزی‌ها برای توسعه ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر از سوی متولیان ذی‌ربط صرفاً بر اساس رشد مصرف و افزایش قیمت فروش برق در شبکه صورت گیرد.

افزایش ۲ درصدی عوارض برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نسبت به قانون بودجه سال جاری، به معنای افزایش ۲ درصدی صورتحساب مشترکین برق موضوع بند مربوطه است. با توجه به اینکه قیمت تمام شده برق و نرخ تکلیفی فروش برق در کشور اختلاف زیادی دارند، چنانچه افزایش ۲ درصدی نرخ فروش برق در شبکه هدفگذاری شود، نه تنها منابع اشاره در این بند تحقق می‌یافت، بلکه کل صنعت برق از رشد ۲ درصدی درآمدهای حاصل از فروش برق به مشترکین بهره می‌برد. در مقابل تنها دو درصد به صورتحساب مشترکین افزوده می‌شد. بنابراین گرچه دو راهبرد، اثر یکسانی (از نظر رشد صورتحساب) بر روی مشترکین برق دارد، لکن راهبرد اتخاذ شده اثر مثبت حداقلی برای صنعت برق دارد.

بررسی‌های انجام شده بر عوارض برق موضوع بند «د» تبصره «۶» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، نشان می‌دهد، در صورت رشد سالیانه ۵ درصدی برای فروش برق به مشترکین برق روستایی، میزان فروش برق بالغ بر ۴۶ میلیارد کیلووات ساعت خواهد رسید. با در نظر گرفتن نرخ فروش برق برای هر کیلووات ساعت معادل ۷۲۳ ریال و فروش ۲۷۸ میلیارد کیلووات ساعت برق به داخل برآورد می‌شود، منابع کسب شده از این بند حداکثر به هفده هزار میلیارد (۱۷,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برسد. در صورت افزایش نرخ فروش برق در داخل، منابع قابل وصول از این بند نیز افزایش خواهد یافت. با این حال، مبلغ در نظر گرفته شده برای سقف منابع وصولی، مقدار مناسبی است.

ردیف‌های ۲۲۳۹۳۰ و ۲۲۳۹۴۰ پیوست شماره ۳ لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به ترتیب مربوط به شرکت‌های سهامی سازمان بهره‌وری انرژی ایران و شرکت سهامی سازمان انرژی‌های نو ایران است که در آنها رقم «صفر» درج شده است. به دلیل اینکه این دو شرکت دیگر منحل شده‌اند، می‌بایست این دو ردیف از پیوست شماره ۳ لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ حذف گردد.

بررسی بند «ز» تبصره «۶»

شرح	موضوع	جزء-بند	تبصره	مرجع
مطابق ماده (۱۲) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به هر یک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط اجازه داده می‌شود ماهیانه از هر واحد مسکونی مشترکین گاز مبلغ دو هزار (۲۰۰۰) ریال، از هر واحد مسکونی مشترکین برق مبلغ یک هزار ریال (۱۰۰۰) ریال و از هر یک از واحدهای تجاری مشترکین گاز و برق مبلغ ده هزار (۱۰,۰۰۰) ریال اخذ و به حساب درآمد عمومی موضوع ردیف‌های ۱۶۰۱۸۵ و ۱۶۰۱۸۶ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و برای موارد مندرج در ماده مذکور به مصرف برسانند. برای مشترکین روستایی، مبلغ فوق‌الذکر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) خواهد بود. وجوه فوق، مشمول مالیات صفر است.	پرداخت حق بیمه مشترکین گاز و برق در بخش خانگی و تجاری	«ز»	«۶»	لایحه سال ۱۳۹۸
مطابق ماده (۱۲) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به هر یک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط اجازه داده می‌شود ماهیانه از هر واحد مسکونی و تجاری مشترکین گاز مبلغ دو هزار (۲۰۰۰) ریال و از هر واحد مسکونی و تجاری مشترکین برق مبلغ یک هزار (۱۰۰۰) ریال اخذ و به حساب درآمد عمومی موضوع ردیف‌های ۱۶۰۱۸۵ و ۱۶۰۱۸۶ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و برای موارد مندرج در ماده مذکور به مصرف برسانند. برای مشترکین روستایی، مبلغ فوق‌الذکر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) خواهد بود. وجوه فوق، مشمول مالیات به نرخ صفر است.				قانون سال ۱۳۹۷

مشترکین برق به هنگام استفاده از اشتراک برق اختصاص داده شده در معرض آسیب‌های مالی و جانی هستند. به عنوان مثال در صورت قطع برق مشترکین تجاری، صرف‌نظر از علل آن، با آثاری چون از دست رفتن مواد اولیه تولیدی و تحمیل هزینه‌های مضاعف به آنان می‌شود. لذا به منظور افزایش سطح پاسخگویی در هر یک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو، با دریافت هزینه‌ای به صورت ماهیانه از مشترکین خانگی و تجاری، آنان را در مقابل خطرات احتمالی بیمه می‌کنند. منابع موضوع این بند، جزء درآمدهای عمومی و ملی

محسوب می‌شود. گفتنی است از محل اجرای بند «ز» تبصره «۶» قانون بودجه سال ۱۳۹۷، مبلغی معادل سیصد و هشتاد و چهار میلیارد (۳۸۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال حاصل شده است.

بررسی حقوقی: این بند از لایحه وفق ماده (۱۲)^۱ قانون الحاق تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۰۴ است. در این بند به هر یک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو اجازه دریافت مبلغی از هر واحد مسکونی تجاری و مسکونی اخذ گردد. این در حالی است که در بند «ز» این تبصره لایحه، تخفیف ۵۰ درصدی به مشترکین روستایی داده شده است. چون برای محدود کردن شمول حکم این بند نسبت به برخی از گروه‌ها دلیل موجهی ارائه نشده است؛ مصداق تبعیض ناروا محسوب می‌شود و از این حیث مغایر با بند «۹» اصل سوم قانون اساسی است. با این حال با توجه به اینکه اصلاحات اعمالی به ماده (۱۲) قانون مزبور از طریق این بند از تبصره به تصویب مجلس و شورای نگهبان رسیده است، قانونی شدن این بند از تبصره «۶» لایحه بودجه دور از انتظار نخواهد بود.

بررسی مالی

۱. بر اساس تعداد کل مشترکین برق خانگی و تجاری در شهرها و روستاها پیش‌بینی می‌شود، منابع حاصل از اجرای این بند از لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ معادل هشتصد و پنجاه میلیارد (۸۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برسد.

۲. در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، حق بیمه مشترکین تجاری با گستره فعالیت تجاری و مبالغ خسارات وارده در این حوزه تناسب و سنخیتی نداشته که این امر عدم استقبال شرکت‌های بیمه‌ای را با خود به همراه داشته است. افزایش حق بیمه مشترکین تجاری برای رفع نقیصه یاد شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ قابل قبول است.

۳. گرچه ماده (۱۲) قانون الحاق تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) بیمه خسارت را از طریق شرکت‌های بیمه و برگزاری مناقصه را تصریح کرده است، لکن ملاحظاتی چون نحوه برگزاری مناقصه و سقف آن، تعهدات شرکت‌های بیمه‌گر و نحوه پرداخت خسارت نیازمند شفاف‌سازی است. بنابراین تدوین آیین‌نامه اجرایی برای این بند از لایحه بودجه ضروری است. تصریح به تدوین آیین‌نامه مذکور، از نقاط قوت این بند از لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نسبت به بند متناظر با قانون بودجه سال ۱۳۹۷ است.

۱. در ماده (۱۲) آمده است: «به هر یک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو از طریق شرکت‌های تابعه ذریعاً اجازه داده می‌شود مبلغی را که طبق قوانین بودجه سنواتی در قبوض گاز و برق برای هر واحد مسکونی و تجاری تعیین می‌گردد، اخذ و صرفاً جهت بیمه خسارات مالی و جانی اعم از فوت و نقص عضو و جبران هزینه‌های پزشکی ناشی از انفجار، آتش‌سوزی و مسمومیت مشترکان شهری و روستایی و سکونتگاهی عشایری گاز و برق از طریق شرکت‌های بیمه با برگزاری مناقصه اقدام کنند».

۴. در بخشی از بند «ز» تبصره «۶» آمده است: «... از هر یک از واحدهای تجاری مشترکین گاز و برق مبلغ ده هزار (۱۰,۰۰۰) ریال اخذ و به حساب درآمد عمومی ...» ابهام پرداخت صرفاً یکی از حق بیمه‌های برق یا گاز توسط مشترکین خانگی را در ذهن متبادر می‌سازد. لذا نیاز است این بخش از صراحت بیان بیشتری برخوردار شود.

بررسی بند «الف» تبصره «۱۵»

شرح	موضوع	جزء-بند	تبصره	مرجع
شرکت‌های تولید نیروی برق حرارتی دولتی و شرکت‌های برق منطقه‌ای مکلفند منابع تعیین شده در بودجه مصوب سالیانه خود را پس از گردش خزانه به ترتیب به شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی و شرکت توانیر بابت رد دیون و یا سرمایه‌گذاری (احداث) در توسعه نیروگاه حرارتی و توسعه شبکه انتقال کشور پرداخت کنند.	تنظیم روابط مالی فی مابین شرکت‌های برق منطقه‌ای و شرکت‌های	«الف»	«۱۵»	لایحه سال ۱۳۹۸
شرکت‌های تولید نیروی برق حرارتی دولتی و شرکت‌های برق منطقه‌ای مکلفند منابع تعیین شده در بودجه مصوب سالیانه خود را پس از گردش خزانه به ترتیب به شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی و شرکت توانیر بابت رد دیون و یا سرمایه‌گذاری در توسعه نیروگاه حرارتی و توسعه شبکه انتقال کشور پرداخت کنند.	تولید نیروی برق با شرکت توانیر و شرکت مادر تخصصی برق حرارتی	جزء «۱» بند «الف»		قانون سال ۱۳۹۷

این بند از لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ بیانگر بخشی از تعاملات مالی فی مابین شرکت‌های مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی و توانیر با شرکت‌های زیرمجموعه‌شان است. هدف از برقراری تعامل مالی این است که مبالغ دریافتی شرکت توانیر و برق حرارتی تسویه دیون شرکت‌های زیرمجموعه با شرکت‌های مادر و افزایش سطح تمرکز در برنامه‌ریزی‌های راهبردی برای توسعه برق در کشور است. این بند از لایحه بودجه، همانند بند متناظر در قوانین بودجه سنواتی پیشنهاد شده است

بررسی مالی و حقوقی: محتوای این بند از لایحه بودجه، مطابق ماده (۶۱) قانون الحاق موادی به

قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ و قانون اصلاح آن مصوب ۱۳۹۱/۶/۲۹ است. پرداختی‌های شرکت‌های برق منطقه‌ای و تولید نیروی برق به شرکت توانیر و شرکت تولید نیروی برق حرارتی درآمد شرکت توانیر محسوب نمی‌شود و به عنوان افزایش سرمایه دولت در شرکت‌های توانیر و تولید نیروی برق حرارتی منظور می‌گردد. لذا مبالغ دریافتی شرکت‌های توانیر و برق حرارتی از شرکت‌های زیرمجموعه، مشمول مالیات نمی‌شود.

مروری بر مهم‌ترین احکام فرابخشی ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ و عملکرد آن در قانون بودجه سال ۱۳۹۷

در جزء «۲» بند «الف» تبصره «۲» این لایحه، موضوع پرداخت بدهی دولت به بخش‌های خصوصی، تعاونی، نهادهای عمومی غیردولتی از طریق واگذاری اموال و دارایی‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی به استثنای موارد مصادیق مندرج در اصل هشتادوسوم (۸۳) قانون اساسی و غیرمشمول موضوع قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵ از طریق جدول توزیع اعتبارات موضوع سهام و سهم‌الشرکه دولت در سال ۱۳۹۸ (جدول شماره ۱۸) پیشنهاد شده است. در ردیف «۱۱» جدول ۱۸ این لایحه، اجرای ماده (۲) قانون حمایت از صنعت برق با اعتبار سیصدوپنجاه میلیارد ریال (۳۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) در نظر گرفته شده است. عملکرد جزء «۲» بند «الف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۷ نشان می‌دهد، وزارت نیرو از محل واگذاری سهام کنترلی شرکت تولید برق سبز منجیل توسط سازمان خصوصی‌سازی در تاریخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۲ به منظور استفاده از ۷۰ درصد منابع حاصل از واگذاری فوق جهت تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام صنعت برق در راستای ماده (۲) قانون حمایت از صنعت برق، از سازمان برنامه و بودجه کشور درخواست ابلاغ و تخصیص اعتبار به میزان ۴۵۰ میلیارد ریال (معادل اعتبار منظور شده در جدول شماره ۱۸ قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور) گردیده است.

بند «الف» تبصره «۳» لایحه بودجه به تعیین سقف تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس) برای طرح‌ها معادل ریالی سی میلیارد (۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار تعیین کرده است. به علاوه مطابق این بند، وزیر امور اقتصادی و دارایی مجاز شده است برای مواردی که استفاده از تسهیلات مالی خارجی با مجوز قانونی منوط به تضمین دولت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر بازپرداخت اصل و هزینه‌های تسهیلات مالی اخذ شده از منابع بانک‌های کارگزار خارجی و بانک‌ها و مؤسسات توسعه‌ای بین‌المللی باشد، پس از تصویب هیئت وزیران به نمایندگی از طرف دولت ضمانتنامه‌های کلی و یا اختصاصی مورد نیاز برای طرح‌های مذکور را صادر و یا اختیار امضای آن را با تصویب هیئت وزیران به مقام مسئول ذی‌ربط تفویض نماید.

تاکنون وزارت نیرو از محل بند متناظر در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، اقدام به اخذ مجوزهای مربوط به پروژه‌های اولویت‌دار در دست اجرای شرکت‌های تابعه جمعاً به ارزش ۵۵۰ میلیون یورو از مراجع ذی‌ربط کرده که به شرح ذیل است.

۱. مجموعه اقدامات صورت گرفته در خصوص پروژه تأمین مالی ۳۱۲ پست فوق توزیع شرکت‌های برق

منطقه‌ای به نمایندگی شرکت برق منطقه‌ای تهران شامل:

- مجوز بانک عامل و بانک مرکزی مربوط به مناقصه فاز اول فاینانس اخذ شده و جهت استفاده از خطوط اعتباری اقدامات لازم در حال انجام است.
 - فاز دوم فاینانس در مرحله اخذ مجوزات موضوع ماده (۶۲) قانون محاسبات عمومی و تأیید بانک عامل است.
 - فاز سوم در مرحله فراخوان است.
 - فازهای چهارم و پنجم فاینانس در مرحله برگزاری مناقصه است.
۲. مدارک مورد نیاز جهت انعقاد قرارداد سه‌جانبه فاینانس شرکت برق منطقه‌ای مازندران به بانک مرکزی ارسال شده است. پروژه فاینانس طرح‌های جامع مشهد در مرحله گشایش اعتبار اسنادی است.
۳. پروژه‌های معرفی شده شرکت‌های برق منطقه‌ای گیلان و غرب برای استفاده از تسهیلات بانک توسعه زیرساخت آسیا در دستور کار شورای اقتصاد قرار گرفته شده است.
۴. پروژه‌های معرفی شده شرکت‌های برق منطقه‌ای خوزستان، سیستان و بلوچستان، فارس و هرمزگان جهت استفاده از تسهیلات بانک توسعه اسلامی در مرحله تصویب هیئت ارزیابی بانک مذکور است.
- بند «ج» تبصره «۳» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به دستگاه‌های استفاده‌کننده از تسهیلات نظیر شرکت‌های برق منطقه‌ای، در سقف موضوع بند «الف» تبصره «۳» مجوز اقدام برای هزینه‌کرد منابع در چارچوب موافقتنامه متبادله با سازمان برنامه و بودجه در سقف اعتبارات مندرج در پیوست (۱) لایحه بودجه داده شده است.
- بند «الف» تبصره «۵» لایحه، شرکت‌های دولتی مجاز شده‌اند تا سقف چهل و پنج هزار میلیارد (۴۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال اوراق مالی اسلامی ریالی برای اجرای طرح‌های دارای توجیه فنی، اقتصادی، مالی و زیست‌محیطی خود با تصویب شورای اقتصاد و با تضمین و بازپرداخت اصل و سود توسط خود، منتشر کنند. این بند از لایحه نیز در قانون بودجه سال جاری عیناً آمده است، لکن به دلیل وضعیت نابسامان مالی بخش برق وزارت نیرو و به تبع آن عملکرد صفر آن در بودجه منابع - مصارف شرکت‌های زیرمجموعه بخش برق وزارت نیرو در سنوات گذشته، پیش‌بینی می‌گردد، منابع مالی مورد انتظار صنعت برق از این محل محقق نشود.
- بند «ب» تبصره «۵» لایحه به دولت اجازه انتشار اوراق مالی اسلامی (ریالی - ارزی) به ارزش ۲۹۰,۰۰۰ میلیارد ریال (ردیف ۳۱۰۱۰۸ جدول شماره ۵ از مجموعه جداول کلان منابع و مصارف بودجه) برای اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه‌تمام مندرج در جدول پیوست شماره (۱)، اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی و ردیف‌های متفرقه و همچنین تعهدات پرداخت نشده طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خاتمه یافته این لایحه را می‌دهد. سود و هزینه‌های مربوط به انتشار اوراق در جدول

شماره (۹) این لایحه پیش‌بینی شده است. آخرین عملکرد استعمال شده نشان می‌دهد، اجرای این بند از قانون بودجه سال ۱۳۹۷ برای صنعت برق، ماحصلی نداشته است.

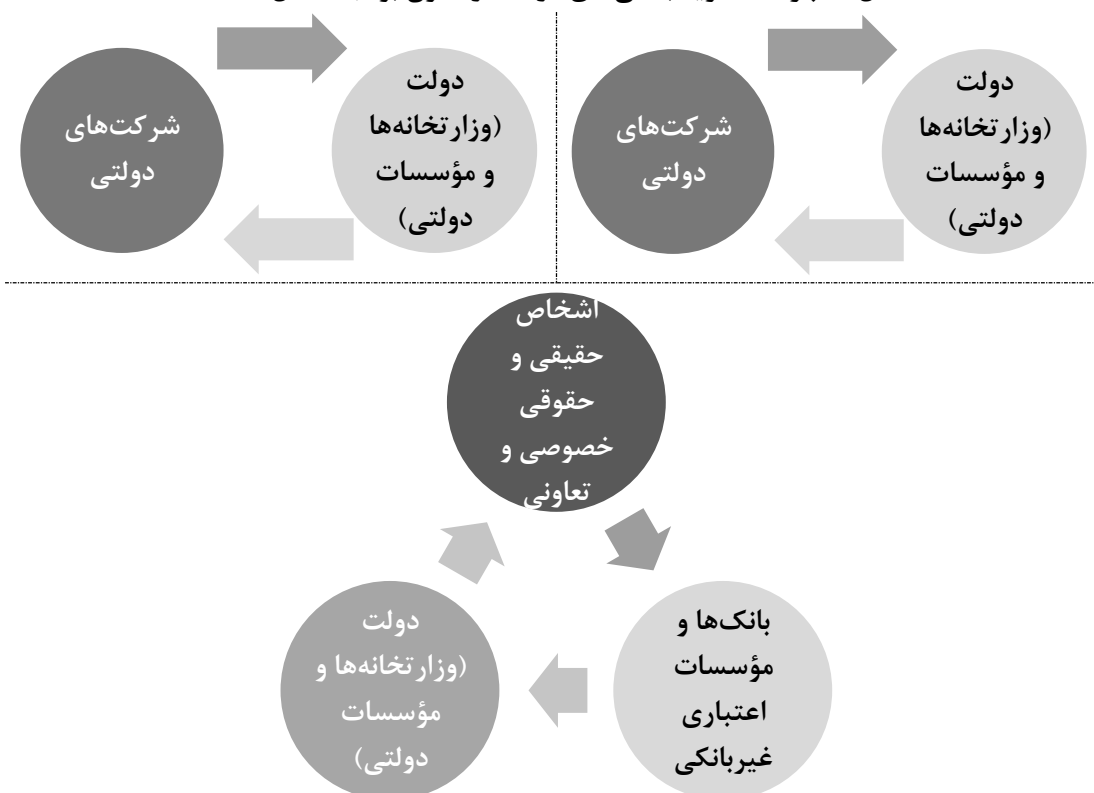
بند «ج» تبصره «۵» لایحه اجازه تخصیص اوراق فروش نرفته طرح‌های بند «الف» و «ب» برای مطالبات معوق به طلبکاران طرح‌های مذکور اعم از پیمانکاران، مشاوران، تأمین‌کنندگان تجهیزات و همچنین سایر هزینه‌های طرح‌ها و پروژه‌ها داده شده است. عملکرد این بند در قانون بودجه برای صنعت برق، بر اساس آخرین استعمال صورت گرفته، صفر بوده است.

تأدیه طلب طلبکاران از طریق واگذاری اسناد خزانه اسلامی با حفظ قدرت خرید و با سررسید تا سه سال و تا سقف ۱۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال موضوع بند «ه» تبصره «۵» است. مهم‌ترین تفاوت این بند از لایحه با بند متناظر با قانون بودجه سال ۱۳۹۷ عدم تصریح به انواع مطالبات است. به طوری که در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ مطالبات تولیدکنندگان برق تصریح شده بود. عملکرد این بند در قانون بودجه سال جاری نشان می‌دهد، اقدامات لازم برای تخصیص ۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال اسناد خزانه صورت گرفته است و ۹,۳۶۰ میلیارد آن تاکنون اختصاص یافته است.

تسویه بدهی‌های قطعی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی (تعاونی و خصوصی) از طریق انتشار اسناد تسویه خزانه با مطالبات قطعی دولت از اشخاص مزبور تا سقف ۲۰,۰۰۰ میلیارد ریال به صورت جمعی و خرجی، موضوع بند «و» تبصره «۵» لایحه بودجه است. به علاوه، بر اساس این بند از تبصره، مطالبات قطعی دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی که در اجرای بند «پ» ماده (۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور به شرکت‌های دولتی منتقل شده با بدهی دولت به شرکت‌های مذکور به وسیله این اسناد قابل تسویه است.

شکل ۴. چرخه تسویه بدهی‌های دولت در قانون بودجه سال ۱۳۹۷

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.^۱

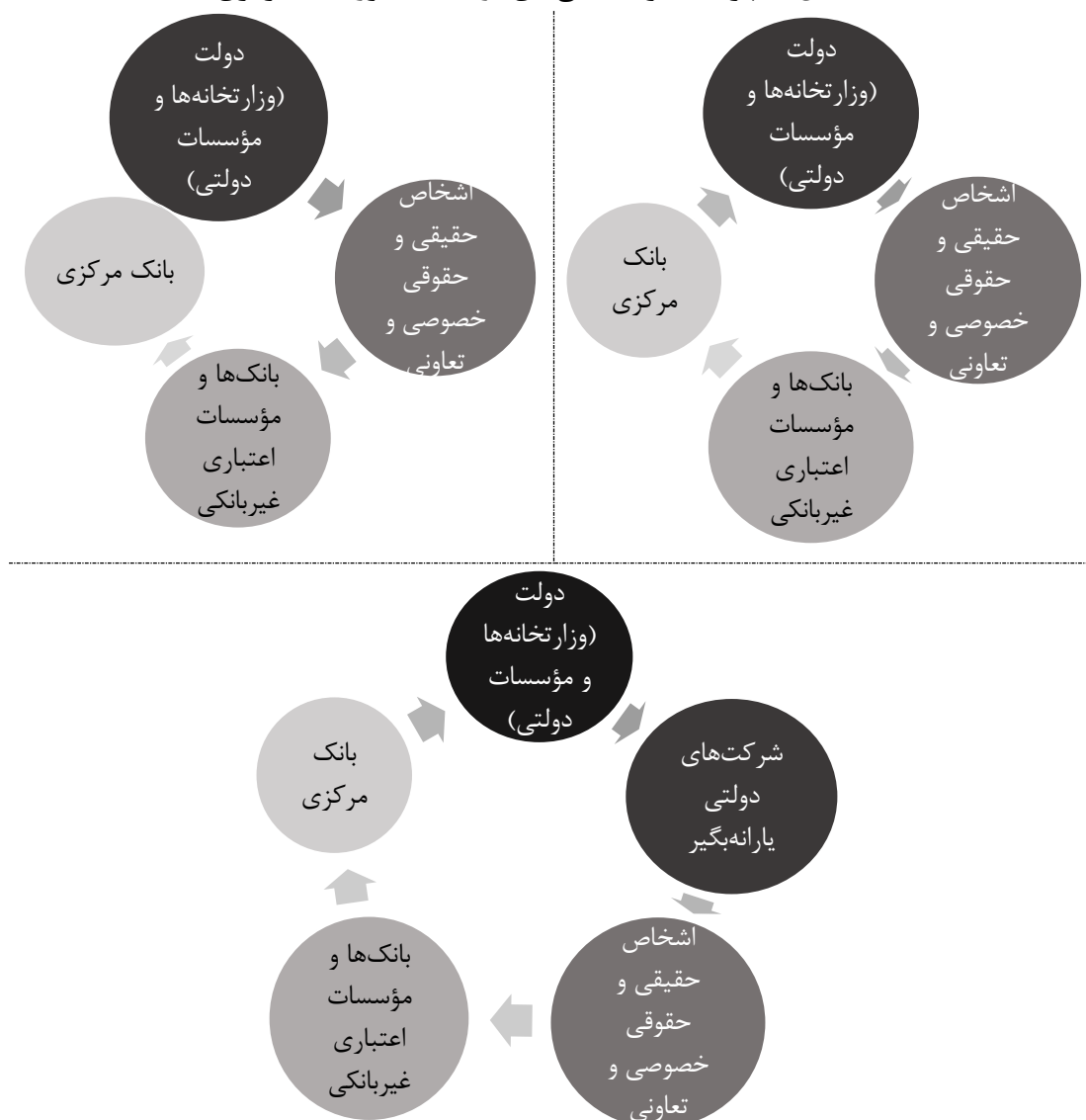
به علاوه این بند به دولت اجازه داده است، بنا به درخواست متقاضیان، مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی، نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی و غیره با بدهی اشخاص یاد شده به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی از طریق تسویه‌بدهی‌های بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی به بانک مرکزی تا میزان ظرفیت استفاده نشده جزء «۱» بند «و» تبصره «۵» لایحه بودجه سال آتی، به صورت جمعی - خرجی از طریق انتشار اسناد تسویه خزانه تسویه نماید. عملکرد این بند در قانون بودجه سال جاری در صنعت برق نشان می‌دهد، اقدامات ذیل صورت گرفته است:

۱. در راستای استفاده از ظرفیت قانونی موضوع صدر بند «و» این تبصره، جهت تسویه حداقل ۱۳۰۰ میلیارد ریال بدهی منتقل شده به شرکت توانیر ناشی از اجرای بند «پ» ماده (۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، اطلاعات لازم گردآوری شده و مکاتبات مربوطه با وزارت امور اقتصادی و دارایی انجام شده است.

۱. محمدحسین معاریان و همکاران، «بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور ۶۵. وضعیت بدهی دولت و انتشار اوراق مالی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۷۰۴، آذرماه ۱۳۹۶.

۲. در راستای استفاده از ظرفیت قانونی جزء «۱» بند «و» این تبصره جهت تسویه بدهی‌های بانکی شرکت مادر تخصصی توانیر و شرکت‌های برق منطقه‌ای که در چارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۵ ایجاد شده است، به میزان ۲۲,۸۵۳ میلیارد ریال با مطالبات تأیید شده مربوط به مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی برق با قیمت تمام شده آن در دستور کار قرار دارد.

شکل ۵. چرخه تسویه بدهی‌های دولت با حضور بانک مرکزی.

مأخذ: همان^۱.

دولت مطابق بند «ز» لایحه بودجه مجاز شده است، برای حفظ استمرار جریان پرداخت‌های خزانه‌داری کل کشور تا ۱۰۰,۰۰۰ میلیارد ریال اسناد خزانه اسلامی با سررسید کمتر از یکسال منتشر کند تا صرف تخصیص‌های ابلاغی از سوی سازمان برنامه و بودجه کشور گردد. عملکرد این بند، در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، برای صنعت برق صفر بوده است.

پیشنهادها

پیشنهادهای بودجه‌ای بخش برق با توجه به اسناد و قوانین بالادستی کشور و با توجه به شرایط حاکم بر صنعت برق کشور در تابستان سال ۱۳۹۸ و سال‌های آتی تدوین شده است. با توجه به اینکه تصمیم‌گیری در خصوص بهبود ارائه خدمات از سوی بخش برق وزارت نیرو در سال ۱۳۹۸ محدود به همان سال نمی‌شود و آثار آن بر وضعیت این صنعت در سال‌های پس از آن هویدا خواهد شد. بر این اساس، پیشنهادهای ارائه شده در این بخش از پژوهش حاضر، معطوف به حفظ پایایی تأمین برق کشور در سال‌های آتی، ارتقای عدالت اجتماعی، بهبود فضای مالی حاکم بر صنعت برق و ارتقای بهره‌وری در این صنعت است.

پیشنهاد اول

حجم قابل ملاحظه‌ای از منابع مالی مورد نیاز برنامه ششم در صنعت برق و به تبع آن بودجه‌های سنواتی، به منابع مالی خارجی متکی است. چشم‌انداز جلب و جذب منابع خارجی برای اجرای طرح‌ها در حوزه‌های گوناگون در قالب سرمایه‌گذاری خارجی و فاینانس، با توجه به افق چالش‌ها با بیگانگان به بهانه توانمندی موشکی و حضور کشور در منطقه، با ابهام روبه‌رو است. گفتنی است، شرایط فعلی در جذب سرمایه‌های خارجی در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ نیز بر کشور حاکم بود و طی آن سال‌ها سهم منابع خارجی به ترتیب ۱۲،۷ و ۶ درصد بوده و به طور متوسط بیش از ۷۵ درصد از منابع مالی مورد نیاز کشور توسط بانک‌ها و مابقی از طریق بازار سرمایه تأمین شد. به تعبیر دیگر، بازارهای مالی خارجی در شرایط کنونی نمی‌توانند کفاف نیاز به منابع مالی را بدهند. در حال حاضر، مبالغ آورده سرمایه‌گذاری‌های خارجی، به مراتب کمتر از مقدار مصوب این سرمایه‌گذاری‌ها و عمدتاً محدود به صنایع برخوردار از خرید تضمینی دولتی بوده و فرایند تصویب طرح‌های جدید نیز طی ۶ ماهه اول سال بسیار کند بوده و هم‌زمان بالغ بر ۲۰ میلیارد دلار موافقتنامه‌های عمومی فاینانس با بانک خارجی اعم از چینی، اروپایی و غیره از سوی وزارت امور اقتصاد و

دارایی، بر روی کاغذ مانده و حتی مذاکرات در خصوص آنها متوقف شده است. به عبارت دیگر، ورود منابع مالی خارجی با محدودیت مواجه شده و در صورت تداوم وضع موجود، این محدودیت ادامه پیدا خواهد کرد. اکثر قریب به اتفاق آگاهان به اقتصاد کشور اذعان می‌دارند که منابع مالی قابل ملاحظه‌ای در دست بخش خصوصی داخلی است که در صورت اعتماد و ورود به چرخه تولید، می‌تواند تحول عمده‌ای در شرایط کسب‌وکار حاصل نماید. به ویژه ورود این منابع خصوصی به حوزه‌های زیربنایی، که در سال‌های اخیر با کمبود سرمایه‌گذاری مواجه بوده‌اند، نه تنها موجب تولید و اشتغال گسترده در این حوزه‌ها، بلکه تحریک سرمایه‌گذاری‌های خصوصی در دیگر حوزه‌ها خواهند بود. حسب اظهارات فعالان صنعت و مسئولان، مهم‌ترین عامل عدم ورود این منابع در حوزه نیرو، حمل‌ونقل ریلی و غیره، (صرفنظر از اختلالات فرعی فضای کسب‌وکار) عدم اعتماد به بازگشت این منابع، به دلیل عدم بازگشت منابع سرمایه‌گذاری شده قبلی بخش خصوصی است. به عنوان مثال، در حوزه نیرو، عدم امکان و توان پرداخت مطالبات نیروگاه‌های خصوصی، پیمانکاران احداث و مشاوره، فروشندگان تجهیزات و غیره از سوی وزارت نیرو و شرکت‌های تابعه، در زمان مقرر که باعث غیراقتصادی شدن سرمایه‌گذاری‌های این حوزه شده، عملکرد و چشم‌انداز تأمین مالی داخلی در این بخش را با رکود مواجه کرده است.

بی‌شک، ارائه پوشش تضمین حاکمیتی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی به سرمایه‌گذاران داخلی (مشابه آنچه به فاینانسرهای خارجی و بعضاً سرمایه‌گذاران خارجی اعطا می‌شود) جهت اطمینان خاطر سرمایه‌گذاران خصوصی از اجرای قرارداد و ایفای تعهدات مندرج در آن، از سوی دستگاه‌های اجرایی در مواعید مربوطه، می‌تواند با تضمین جریان‌های درآمدی پروژه، به میزان قابل ملاحظه‌ای اختلال اصلی موجود در کسب‌وکار حوزه صنعت برق یعنی ریسک بازگشت سرمایه را برطرف کرده و وقوع جهشی درخور در حوزه سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی ایجاد کند.

ماده (۶)^۱ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ این اجازه را به دولت می‌دهد که برای سرمایه‌گذاری‌های ایرانیان خارج از کشور (اشخاص ایرانی صاحب سرمایه

۱. در ماده (۶) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در اجرای قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ به منظور جلب سرمایه‌گذاری خارجی، در اجرای طرح‌های زیربنایی و تولیدی از قبیل طرح‌های نیروگاهی، انتقال نیرو، پالایشگاه تأمین و انتقال آب، فاضلاب، راه‌آهن، راه و آزادراه، فرودگاه، بندر، ناوگان ریلی و طرح‌های مخابراتی با اولویت سرمایه‌گذار ایرانی به دولت اجازه داده می‌شود علاوه بر تضمین‌های قابل ارائه در چارچوب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹:

۱. نسبت به تضمین پرداخت تعهدات قراردادی شرکت‌های دولتی ایرانی طرف قرارداد (که نهایتاً کالا و خدمات آنها الزاماً می‌بایست توسط دولت خریداری شود) اقدام نماید.

۲. در صورتی که بنا بر تصمیم دولت یا قوانین رایج، بهای فروش محصول (کالا یا خدمات) تولیدی این طرح‌ها به مشتریان کمتر از قیمت خرید تضمینی آن توسط دولت و شرکت دولتی از سرمایه‌گذار باشد، مابه‌التفاوت آن توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در بودجه سنواتی پیش‌بینی و پرداخت آن توسط دولت (وزارت امور اقتصادی و دارایی) تضمین شود.

با منشأ خارجی) که در طرح‌های زیربنایی و تولیدی از قبیل طرح‌های نیروگاهی، انتقال نیرو، پالایشگاه، راه‌آهن، ناوگان ریلی و طرح‌های مخابراتی سرمایه‌گذاری و غیره، می‌نمایند، علاوه بر تضمین‌های قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری‌های خارجی، نسبت به تضمین‌های اضافی «پرداخت تعهدات قراردادی شرکت‌های دولتی ایرانی طرف قرارداد که نهایتاً کالا یا خدمات آنها الزاماً می‌بایست توسط دولت خریداری شود، اقدام نماید» و «در صورتی که بنا بر تصمیم دولت یا قوانین رایج، بهای فروش محصول (کالا یا خدمات) تولیدی این طرح‌ها به مشتریان کمتر از قیمت خرید تضمینی آنها توسط دولت و شرکت دولتی از سرمایه‌گذار باشد، مابه‌التفاوت آن توسط سازمان برنامه و بودجه در بودجه سنواتی پیش‌بینی و پرداخت آن توسط دولت (وزارت امور اقتصادی و دارایی) تضمین شود».

بر این اساس اعطای تضامین حاکمیتی وزارت امور اقتصاد و دارایی به طرح‌های دانش‌بنیان حوزه زیربنایی (پروژه‌های برقی، آبی، حمل‌ونقل ریلی و غیره واجد انتقال فناوری‌ها و مهارت‌های مدیریتی روزآمد) که از میانگین مبالغ تأمین شده توسط سرمایه‌گذاران خارجی در همین حوزه فراتر بوده و موجب اشتغال گسترده، صادرات، ارتقای فناوری و توانایی مدیریتی کشور می‌شوند (شرایط پذیرش سرمایه خارجی در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی). خاصه آنکه از طریق ایجاد کنسرسیوم و تجمیع سرمایه‌های کوچک داخلی و یا بورس تأمین شوند، می‌تواند و باید مورد توجه و حمایت ویژه دولت واقع شود. با تأکید بر اینکه جزئیات این پیشنهاد قابل طراحی و تنظیم در آیین‌نامه اجرایی بند مربوطه است، اصل آن جهت درج پیشنهاد لازم گردیده است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به دولت اجازه داده می‌شود، ضمانتنامه موضوع بند «الف» این تبصره را برای کلیه سرمایه‌گذاران غیردولتی داخلی که در طرح‌های دانش‌بنیان صادراتی زیربنایی از قبیل طرح‌های نیروگاهی و انتقال نیرو، تأمین آب و انتقال آب، پالایشگاه، راه‌آهن، ناوگان ریلی و طرح‌های مخابراتی و مشابه که به صورت فردی یا جمعی (کنسرسیوم، مشارکت و غیره) اقدام به حداقل ده هزار میلیارد (۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال سرمایه‌گذاری (اعم از ریالی، ارزی و ترکیبی) نمایند، صادر نماید. آیین‌نامه اجرایی این بند، ظرف دو ماه به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	«الف»	«۳»	متن الحاقی

۲. در صورت اتخاذ تصمیم دولت به فروش شرکت‌های دولتی عامل، شرایط فروش باید به نحوی پیش‌بینی شود که تعهدات شرکت به سهامداران جدید منتقل و تضمین‌های دولت تا آخرین مراحل اجرای قرارداد معتبر و نافذ بماند.

۳. وزارت امور اقتصادی و دارایی با تصویب دولت، تعهدات مذکور را از محل وجوه و منابع متعلق به این شرکت‌ها و با حق برداشت وجه از کلیه حساب‌های بانکی و وجوه و منابع متعلق به آنها به نحوی که تعهدات آن از محل وجوه و منابع عمومی دولت نباشد تضمین می‌نماید.

آیین‌نامه اجرایی این ماده شامل شرایط پرداخت و تعهدات قراردادی و انتخاب طرح‌ها با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

پیشنهاد دوم

با توجه به اهمیت تأمین برق در اوج مصرف سال ۱۳۹۸ و سال‌های آتی برای دولت، تأمین و تسریع پروژه‌های برقی مدنظر دولت است. لذا اصلاح جزئی جزء «۲» بند «الف» تبصره «۴» به صورت زیر پیشنهاد می‌شود:

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به بانک‌های عامل اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۸ از محل منابع در اختیار نسبت به اعطای تسهیلات ارزی موارد زیر اقدام نماید: طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی سازمان‌های توسعه‌ای بخش صنعت و معدن با مشارکت حداقل ۵۱ درصد بخش خصوصی و تعاونی با اولویت مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته بر اساس مزیت‌های منطقه‌ای.	«۲-الف»	«۴»	متن لایحه
به بانک‌های عامل اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۸ از محل منابع در اختیار نسبت به اعطای تسهیلات ارزی موارد زیر اقدام نماید: طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی سازمان‌های توسعه‌ای بخش صنعت و معدن و نیرو با مشارکت حداقل ۵۱ درصد بخش خصوصی و تعاونی با اولویت مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته بر اساس مزیت‌های منطقه‌ای.			متن پیشنهادی

پیشنهاد سوم

گرچه فروش برق به قیمت‌های تکلیفی و اختلاف آن با قیمت تمام شده برق موجب شده است سرمایه‌گذاری در این صنعت با کاهش مواجه شود، لکن فراهم‌سازی بسترها برای توسعه صادرات برق یکی از راهکارهای مؤثر در جهت بهبود جذابیت این صنعت برای سرمایه‌گذاری و توسعه ظرفیت نیروگاهی در کشور است.

صادرات برق اهمیت بسزایی در ابعاد سیاسی، اقتصادی و فنی دارد. مطابق ماده (۴۹) قانون پنج‌ساله برنامه ششم توسعه دولت موظف شده است «از سال اول برنامه اقدامات لازم را در راستای تشکیل بازار منطقه‌ای و ایجاد قطب (هاب) منطقه‌ای به عمل آورد به طوری که شبکه برق کشور از شمال، جنوب، شرق و غرب به کشورهای همسایه متصل شود». مضافاً اینکه افزایش صادرات برق در بندهای «۱۳» و «۱۵» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مورد تأکید قرار گرفته شده است.

به دلیل مشکلات مالی وزارت نیرو طی سال‌های اخیر، سرمایه‌گذاری در حوزه نیروگاهی با محدودیت‌هایی روبه‌رو شده است. به گونه‌ای که پیش‌بینی می‌شود در تابستان سال آتی میزان کمبود برق در کشور به بیش از ۸۰۰۰ مگاوات برسد. در صورت عدم تأمین کمبود برق کشور، قطع صادرات برق به کشورهای همسایه اجتناب‌ناپذیر خواهد بود که در نتیجه این تصمیم آسیب‌های سیاسی در روابط فی‌مابین کشورها دور از انتظار نخواهد بود.

با اعمال اصلاح جزئی ذیل، می‌توان گامی مؤثر در توسعه ظرفیت نیروگاهی در کشور برداشت و وضعیت صادرات برق کشور را نیز به سطحی مطلوب رساند.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به منظور سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفت و گاز با اولویت میادین مشترک وزارت نفت و طرح‌های زیربنایی و توسعه‌ای وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارتخانه‌های مذکور از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط و با تصویب شورای اقتصاد، اوراق مالی اسلامی (ریالی یا ارزی) در سقف سی‌وپنج هزار میلیارد (۳۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال منتشر و بازپرداخت اصل و سود این اوراق توسط شرکت‌های مذکور از محل افزایش تولید همان میادین (برای طرح‌های وزارت نفت) و عایدات طرح (برای طرح‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت) تضمین نمایند.	«ط»	«۵»	متن لایحه
به منظور سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفت و گاز با اولویت میادین مشترک وزارت نفت و طرح‌های زیربنایی و توسعه‌ای وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت نیرو، وزارتخانه‌های مذکور از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط و با تصویب شورای اقتصاد، اوراق مالی اسلامی (ریالی یا ارزی) در سقف سی‌وپنج هزار میلیارد (۳۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال منتشر و بازپرداخت اصل و سود این اوراق توسط شرکت‌های مذکور از محل افزایش تولید همان میادین (برای طرح‌های وزارت نفت) و عایدات طرح (برای طرح‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت نیرو) تضمین نمایند.			متن پیشنهادی

پیشنهاد چهارم

اختلاف میان قیمت تمام شده برق و قیمت تکلیفی فروش آن در کشور موجب انباشت بدهی طی سال‌های گذشته به نیروگاه‌های خصوصی، پیمانکاران و سازندگان تجهیزات برق و غیره می‌شود. کل مطالبات تولیدکنندگان برق خصوصی تا پایان سال ۱۳۹۶ بالغ بر ۱۲۰ هزار میلیارد ریال بوده است و سرمایه‌گذاری‌های جدید توسط بخش خصوصی جهت احداث و راه‌اندازی نیروگاه‌های جدید را طی سال‌های اخیر با محدودیت روبه‌رو ساخته است.

در بند متناظر در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، تنها طلبکاران طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، مابه‌التفاوت قیمت‌های تضمینی محصولات کشاورزی، بدهی‌های سازمان‌های بیمه پایه سلامت و مطالبات تولیدکنندگان برق می‌توانستند از این بند استفاده کنند. اما در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ محدودیتی برای نوع طلبکاران در نظر گرفته نشده است. لذا عدم کفایت ظرفیت به دلیل امکان استفاده همه دستگاه‌ها وجود دارد؛ عملکرد ۹ ماهه این بند معادل ۷,۷۴۹۰ میلیارد ریال بوده که فراتر از سهم ۹ ماهه از کل بوده است (هم تقاضا و هم سرعت متولی بالا بوده است).

به علاوه، غفلت از تأدیه طلبکاران بخش برق وزارت نیرو موجب محدودیت در منابع مورد نیاز جهت سرمایه‌گذاری در این صنعت به ویژه در بخش نیروگاهی می‌شود. به عنوان مثال، بررسی عملکرد بودجه

شرکت‌های دولتی بخش برق وزارت نیرو نشان می‌دهد در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۶ به طور متوسط ۱۹ درصد از اعتبارات مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری در بخش تولید محقق شده است. لذا کاهش ظرفیت منصوب در سال‌های اخیر حاصل شرایط موصوف بوده است. تداوم وضع موجود، موجب تشدید و گسترش کمبود برق به ویژه در فصل تابستان در سال ۱۳۹۸ و در سال‌های آتی می‌شود. لذا اتخاذ تدابیری برای تسریع و تسهیل سرمایه‌گذاری در بخش تولید برق ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
دولت، اسناد خزانه اسلامی موضوع ردیف درآمدی ۳۱۰۱۰۳ جدول شماره (۵) این قانون را با حفظ قدرت خرید و با سررسید تا سه سال را صادر و با طلبکاران تا سقف یکصدوسی هزار میلیارد (۱۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال واگذار کند. بازپرداخت اصل این اسناد در قوانین بودجه‌های سنواتی کل کشور پیش‌بینی می‌شود و خزانه‌داری کل کشور موظف است از محل اعتبارات ردیف‌های فصل مربوطه و جدول (۸) این قانون نسبت به تسویه آن اقدام نماید. این اسناد برای تأدیه طلب طلبکاران بوده و صرفاً بر اساس ابلاغ اعتبار و تخصیص‌های صادره توسط سازمان برنامه و بودجه کشور و از محل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مندرج در این قانون صادر می‌گردد.			متن لایحه
دولت، اسناد خزانه اسلامی موضوع ردیف درآمدی ۳۱۰۱۰۳ جدول شماره (۵) این قانون را با حفظ قدرت خرید و با سررسید تا سه سال را صادر و با طلبکاران تا سقف یکصدوسی هزار میلیارد (۱۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال واگذار کند. بازپرداخت اصل این اسناد در قوانین بودجه‌های سنواتی کل کشور پیش‌بینی می‌شود و خزانه‌داری کل کشور موظف است از محل اعتبارات ردیف‌های فصل مربوطه و جدول (۸) این قانون نسبت به تسویه آن اقدام نماید. این اسناد برای تأدیه طلب طلبکاران بوده و صرفاً بر اساس ابلاغ اعتبار و تخصیص‌های صادره توسط سازمان برنامه و بودجه کشور و از محل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مندرج در این قانون صادر می‌گردد.	«ه»	«۵»	متن پیشنهادی - اولویت ۱
۱. مبلغ سی و پنج هزار میلیارد (۳۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) از این مبلغ به تسویه بدهی‌های وزارت نیرو و دستگاه‌های تابعه پیمانکاران و فروشندگان برق تخصیص یابد.			
دولت، اسناد خزانه اسلامی موضوع ردیف درآمدی ۳۱۰۱۰۳ جدول شماره (۵) این قانون را با حفظ قدرت خرید و با سررسید تا سه سال را صادر و با طلبکاران تا سقف یکصدوسی هزار میلیارد (۱۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال واگذار کند. بازپرداخت اصل این اسناد در قوانین بودجه‌های سنواتی کل کشور پیش‌بینی می‌شود و خزانه‌داری کل کشور موظف است از محل اعتبارات ردیف‌های فصل مربوطه و جدول (۸) این قانون نسبت به تسویه آن اقدام نماید. این اسناد برای تأدیه طلب طلبکاران از جمله مطالبات تولیدکنندگان برق بوده و صرفاً بر اساس ابلاغ اعتبار و تخصیص‌های صادره توسط سازمان برنامه و بودجه کشور و از محل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مندرج در این قانون صادر می‌گردد.			متن پیشنهادی - اولویت ۲

پیشنهاد پنجم

عملکرد عوارض برق طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ بسیار مطلوب بوده و هر آنچه از مشترکین تحت عنوان عوارض برق دریافت می‌شد، در قالب منابع داخلی عیناً در پروژه‌های برق روستایی و تولید برق تجدیدپذیر هزینه می‌گردید؛ لکن از سال ۱۳۹۶ و به دنبال تشکیل سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی برق ایران (ساتبا)، وضعیت نامطلوبی در خصوص عوارض برق پیش آمده است. منشأ مشکلات پیش آمده به ساختار سازمان فوق‌الذکر برمی‌گردد که دیگر ماهیت شرکتی نداشته و لاجرم همه پرداختی‌ها به آن بایستی از محل منابع عمومی و پس از تخصیص سازمان برنامه و بودجه صورت می‌گرفت.

با توجه به اینکه در شماره طبقه‌بندی ۱۶۰۱۷۵ از جدول شماره (۵) لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور را به عنوان درآمدهای اختصاصی سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی (ساتبا) در نظر گرفته شده است، پیشنهاد می‌شود از تخصیص منابع مطروحه در بند «د» تبصره «۶» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ از سوی سازمان برنامه و بودجه صرف‌نظر و به شرح ذیل اصلاح شود:

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۰۸/۱۰ به میزان ده درصد (۱۰٪) مبلغ برق مصرفی در سقف هجده هزار و ششصد میلیارد (۱۸,۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌گردد تا پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه و برای موارد مطروحه در قانون فوق با اولویت روستاها و مناطق دامداری و عشایری و خرید تضمینی برق حاصل از تبدیل پسماندهای عادی به انرژی صرف گردد. مشترکین خانگی روستایی و چاه‌های کشاورزی از شمول حکم این بند معاف می‌باشند.	«د»	«۶»	متن لایحه
عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۸/۱۰ به میزان ده درصد (۱۰٪) مبلغ برق مصرفی در سقف هجده هزار و ششصد میلیارد (۱۸,۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌گردد تا پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه و تخصیص آن توسط این سازمان برای موارد مطروحه در قانون فوق با اولویت روستاها و مناطق دامداری و عشایری و خرید تضمینی برق حاصل از تبدیل پسماندهای عادی به انرژی صرف گردد. مشترکین خانگی روستایی و چاه‌های کشاورزی از شمول حکم این بند معاف می‌باشند.			متن پیشنهادی

پیشنهاد ششم

فروش برق به مشترکین با قیمت‌های تکلیفی و اختلاف آن با قیمت تمام شده برق موجب بروز مشکلات عدیده‌ای برای صنعت برق شده است. مضافاً اینکه اعمال تخفیف بر بهای برق فروخته شده به برخی از مشترکین موضوع ماده (۱۳) قانون الحاق برخی مواد قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب

۱۳۹۳/۱۲/۴ موجب بروز محدودیت در درآمدهای حاصل از فروش برق در داخل شده است بدون آنکه منابعی برای آن در بودجه سنواتی کل کشور پیش‌بینی شود. از جمله مهم‌ترین تبعات این رخداد کاهش شدید نقدینگی در سطح صنعت برق و عدم توانایی مالی جهت پرداخت تعهدات ناشی از ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ است. به عبارت دیگر، صنعت برق از یک سو بابت مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده برق از دولت طلبکار است و از سوی دیگر، بابت بدهی‌های موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه بدهکار است. در حال حاضر میزان مطالبات دولت از محل قانون مزبور بالغ بر یازده هزار میلیارد (۱۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال است که با اعمال اصلاح جزئی در این بند، امکان تهاتر این بدهی‌ها به صورت جمعی - خرجی برای صنعت برق فراهم گردد.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به دولت اجازه داده می‌شود مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده هر مترمکعب آب را (پس از تأیید سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و سازمان حسابرسی به عنوان بازرس قانونی) با بدهی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به بهره‌برداری رسیده بخش آب و برق وزارت نیرو موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ را محل ردیف درآمدی ۳۱۰۴۰۴ و ردیف هزینه‌ای ۳۸-۵۳۰۰۰۰۰۰ به صورت جمعی - خرجی تسویه نماید. شرکت‌های دولتی ذی‌ربط مکلفند تسویه‌حساب را در صورت‌های مالی خود اعمال نمایند. وزارت نیرو نیز گزارش عملکرد این بند را به تفصیل تا شهریور ماه به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات انرژی مجلس شورای اسلامی و دیوان محاسبات کشور ارائه نماید.			متن لایحه
به دولت اجازه داده می‌شود مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده هر مترمکعب آب و هر کیلووات ساعت برق را (پس از تأیید سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و یا سازمان حسابرسی به عنوان بازرس قانونی) با بدهی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به بهره‌برداری رسیده بخش آب و برق وزارت نیرو موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ را محل ردیف درآمدی ۳۱۰۴۰۴ و ردیف هزینه‌ای ۳۸-۵۳۰۰۰۰۰۰ به صورت جمعی - خرجی تسویه نماید. شرکت‌های دولتی ذی‌ربط مکلفند تسویه‌حساب را در صورت‌های مالی خود اعمال نمایند. وزارت نیرو نیز گزارش عملکرد این بند را به تفصیل تا شهریور ماه به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات انرژی مجلس شورای اسلامی و دیوان محاسبات کشور ارائه نماید.	«د»	«۷»	متن پیشنهادی
بر این اساس پیشنهاد می‌گردد، ردیف درآمدی ۳۱۰۴۰۴ و ردیف هزینه‌ای ۳۸-۵۳۰۰۰۰۰۰ معادل دوازده هزار میلیارد (۱۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال افزایش یافته و به رقم سی‌ودو هزار میلیارد (۳۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برسد.			

پیشنهاد هفتم

به منظور ایجاد زیرساخت شبکه هوشمند با تحقق اهداف صدر قانون اصلاح الگوی مصرف در هر یک از حوزه‌های مدیریت بار و انرژی به ویژه در ایام اوج مصرف سال، کاهش تلفات، بهبود خدمات مشترکین، کاهش دخالت نیروی انسانی و فراهم نمودن بسترهای اطلاعاتی برای مدیریت سیستم‌های توزیع نیروی برق الحاق بند ذیل به تبصره «۸» پیشنهاد می‌شود.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
وزارت نیرو مکلف است از طریق شرکت‌های زیرمجموعه و توسط بخش خصوصی نسبت به نصب حداقل ۱۰ درصد، کنتورهای هوشمند برای مشترکین آب و برق با اولویت مشترکین پرمصرف اقدام نموده و هزینه مربوطه را به صورت اقساطی از مشترکین دریافت نماید.	«ی»	«۸»	متن الحاقی

پیشنهاد هشتم

در حال حاضر کنتورهای برق مصرفی مشترکین خانگی غالباً به نام شخص استفاده‌کننده از اشتراک نیست. از آثار مترتب این شرایط آن است که اجرای طرح‌های کنترل مصرف برق مشترکین خانگی قابلیت اجرایی نداشته باشد. به عنوان مثال در شرایط بحرانی در تابستان که کشور با کمبود توان مواجه است، نیاز به کاهش مصرف مشترکین نسبت به سال ماقبل محسوس خواهد شد. ثبت کنتور به نام شخص استفاده‌کننده از اشتراک می‌تواند بسترها را برای بررسی میزان عملکرد مصرف‌کننده برق رصد و متناظر با آن اجرای سیاست‌های تشویقی برای عملکرد مصرف‌کننده برق و اصلاح رفتارهای نامطلوب را فراهم سازد. اهمیت این موضوع، در شرایطی نمایان می‌شود که با بحران تأمین برق نظیر تابستان سال جاری و تداوم آن در تابستان سال ۱۳۹۸ کاملاً محسوس است.

مضافاً اینکه ثبت کنتور به نام مصرف‌کننده برق، موجب می‌شود، تداوم اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها امکان‌پذیر باشد. به عبارت دیگر، در چنین شرایطی، در صورت افزایش بهای برق با هدف واقعی‌سازی نرخ فروش آن در شبکه، توزیع میزان یارانه حذف شده میان مشترکین، می‌تواند به صورت غیرنقدی و قبوض مشترکین درج و با ایجاد مکانیسم‌هایی به دیگر حساب‌های مالی خانوارها انتقال یابد. لذا مصرف‌کننده برق با افزایش صورتحساب مواجه نشده و در صورت تمایل با اصلاح رفتار مصرفی خود انتفاع بیشتری از یارانه اختصاص داده شده ببرد.

به علاوه، ثبت کنتور به نام اشخاص زمین‌ه را برای حمایت‌های هدفمند دولت از اقشار ضعیف و مستضعف جامعه فراهم می‌سازد. در چنین شرایطی، با شناسایی خانوارهای مستضعف و اشتراک برق مصرفی آنان

می‌توان حمایت‌های خود از این افراد را به صورت غیرنقدی جامه عمل پوشاند و در صورت افزایش بهای برق، آنان را از فشار مالی مترتب مصون داشت.

همچنین، آن دسته از خانوارهایی که از چند اشتراک برق برخوردارند، از یارانه بیشتری نسبت به حالتی که برق مصرفی آنان صرفاً بر اساس یک اشتراک محاسبه و دریافت می‌شود، بهره می‌برند که عادلانه نیست.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به منظور رعایت عدالت اجتماعی، وزارت نیرو موظف است، اقداماتی انجام دهد که هر خانوار مقیم ایران منحصراً در یک موقعیت مکانی و جغرافیایی در کشور از یارانه انرژی برق برخوردار شوند. هیئت دولت موظف است، حداکثر ظرف یک ماه پس از ابلاغ این قانون آیین‌نامه لازم را تهیه و تنظیم نماید، به طوری که از ابتدای سال آینده، اجرای این بند در سطح کشور قابل اجرا باشد.	«ط»	«۸»	متن الحاقی

پیشنهاد نهم

در بند «د» تبصره «۸» لایحه بودجه، به منظور بازگشت ارزشهای ناشی از صادرات، روال و رویه بازگشت، با توجه به گردش مالی کالاهای متعارف دیده شده است (مواد غذایی، محصولات پتروشیمی و غیره) و به الزامات این فرایند در طرح‌های صدور خدمات فنی و مهندسی (پروژه‌های صنعتی) نظیر پروژه احداث نیروگاه در بازارهای خارجی نظیر کشور عراق، سوریه عمان و غیره که در مجموع ارزشی بالغ بر سه میلیارد دلار دارد، توجهی نشده است. این در حالی است که در صادرات کالاهای متعارف، فرایند فروش معمولاً کوتاه‌مدت بوده و طی بازه حداکثر چند ماه و قطع و یقین در مدت کمتر از یک سال تسویه می‌گردد. لذا انتظار بازگشت عواید حاصله، در مدت زمانی محدود منطقی است.

در مقابل در پروژه‌های صنعتی نظیر احداث نیروگاه، همان‌طور که در تجربه اخذ فاینانس‌های خارجی از سوی شرکت‌های ایرانی دیده می‌شود، این فرایند، پس از اخذ منابع، دوره تنفس وام، موکول به آغاز درآمدزایی طرح و تبدیل آن به ارز و بازگشت اصل و فرع در قالب اقساط است.

یکی از علل این موضوع زمان‌بر بودن عملیاتی شدن پروژه‌های احداث نیروگاه و آغاز کسب درآمد است. از همین رو در طرح‌های صدور خدمات فنی و مهندسی شرکت‌های ایرانی، که به دلیل ضعف نظام بانکی و تضامین کشور، عموماً به طریق اعتبار فروشنده^۱ و از منابع تجهیز شده از سوی شرکت‌های ایرانی صورت می‌پذیرد، صرفنظر از روال و الزامات قانونی حسابداری ثبت درآمدها، جریان واقعی درآمدها نه بلافاصله

بعد از صادرات، بلکه متعاقب آغاز درآمدزایی پروژه (مثلاً تولید برق در نیروگاه در دست احداث شرکت ایرانی) آغاز می‌شود.

لذا در حالی که منابع در سال جاری خارج می‌شوند، درآمدها ممکن است پس از دو سال بازگردند. این مهم در مقررات جاری ارزی صادرات، که به دلیل شرایط ویژه کشور، با تسریع و تعجیل تدوین شده، عنایت نگردیده است. لذا پیشنهاد می‌شود، عبارت ذیل به عنوان بندی به ذیل تبصره «۸» الحاق گردد.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
شرکت‌های دست‌اندرکار خدمات فنی و مهندسی حوزه انرژی معاف از پیمان سپاری ارزی تا زمان تدوین آیین‌نامه از سوی بانک مرکزی هستند.	«ک»	«۸»	متن الحاقی

پیشنهاد دهم

در حال حاضر بخشی از ظرفیت نامی نیروگاه‌های منصوب در کشور اختصاص به صنایع بزرگ دارد. ظرفیت نیروگاه‌های صنایع، تا پایان سال ۱۳۹۶، بالغ بر ۵۹۰۰ مگاوات بوده که کمتر از ۱۱۰۰ مگاوات آن در پیک در اختیار شبکه قرار می‌گیرد. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد، مابقی ظرفیت نیروگاهی صنایع در ایام اوج مصرف تابستان قادر به تزریق توان خود به شبکه هستند. لکن به دلیل نبود سازوکار مشخص و شفاف در محاسبه سوخت تحویلی به نیروگاه‌های مزبور، این بخش از ظرفیت نیروگاهی در کشور مورد غفلت واقع شده است. نظر به اینکه کشور در تابستان سال آتی با کمبود برق به میزان حداقل ۸۰۰۰ مگاوات مواجه می‌شود و لزوم استفاده حداکثری از توان تولیدی موجود، پیشنهاد می‌شود، بند ذیل به تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ الحاق گردد.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به‌منظور استفاده حداکثری از ظرفیت تولید برق کشور، در صورتی که نیروگاه‌های خود تأمین بنابه درخواست وزارت نیرو تمام یا بخشی از برق تولیدی خود را به شبکه سراسری تزریق نمایند، سوخت مصرفی برای برق تزریق شده به شبکه بر اساس متوسط بازدهی نیروگاه‌های حرارتی کشور در سال گذشته و بر اساس تعرفه نیروگاهی محاسبه خواهد شد. آیین‌نامه این بند توسط سازمان برنامه و بودجه تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	«ل»	«۸»	متن الحاقی

پیشنهاد یازدهم

نوسانات ارزی ماه‌های اخیر در کشور موجب افزایش شاخص قیمت تولیدکننده در صنایع مختلفی از جمله صنعت برق شده است بطوریکه صنعت برق یکی از صنایع بسیار متأثر از این شرایط بوده است. بررسی‌های صورت گرفته بر روی شاخص قیمت تولیدکننده در بخش برق در فصل بهار در سال جاری نشان می‌دهد، شاخص قیمت «ماشین‌آلات و دستگاه‌های مولد و انتقال برق» با افزایش ۱۴/۲ درصد افزایش نسبت به شاخص فصل قبل (۳۰۱/۳) و رسیدن به عدد ۳۴۴/۲ رتبه ششم تأثیرگذاری^۱ در افزایش شاخص کل فصل بهار را به خود اختصاص داده است.^۲ این در حالی است که شاخص قیمت تولیدکننده بخش صنعت در بهار ۱۳۹۷ به عدد ۲۸۹ رسید که نسبت به شاخص فصل قبل (۲۵۳/۶)، ۱۴ درصد افزایش یافته است. رشته فعالیت‌های «تولید سیم و کابل عایق‌بندی شده» با ۱۰/۲ درصد، «تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور» با ۲۱/۲ درصد افزایش نسبت به فصل قبل، بیشترین تأثیر را در افزایش شاخص این بخش داشته‌اند.

در تابستان ۱۳۹۷، شاخص قیمت «ماشین‌آلات و دستگاه‌های مولد و انتقال برق» با ۴۵/۵ درصد افزایش نسبت به شاخص فصل قبل (۳۴۴/۲) و رسیدن به عدد ۵۰۱/۵، رتبه ششم تأثیرگذاری در شاخص کل فصل تابستان را داشته است.^۳ شایان ذکر است، شاخص قیمت تولیدکننده بخش صنعت در فصل تابستان ۱۳۹۷ به عدد ۳۴۰/۳ رسید که نسبت به شاخص فصل قبل (۲۸۹)، ۱۷/۷ درصد افزایش داشته است. رشته فعالیت‌های «تولید سیم و کابل عایق‌بندی شده» با ۵۱/۷ درصد، «تولید دستگاه‌های توزیع و کنترل نیروی برق» با ۶۴/۲ درصد افزایش نسبت به فصل بهار سال جاری، بیشترین تأثیر را در افزایش شاخص این بخش داشته‌اند.

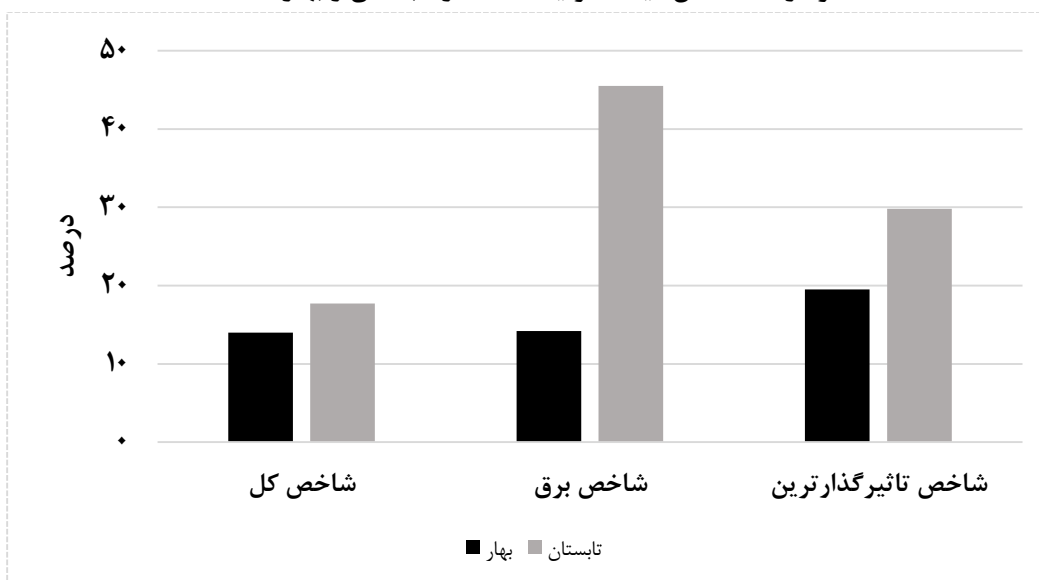
۱. تأثیرگذاری شاخص بر اساس ضریب اهمیت محصول تعیین می‌شود. ضریب اهمیت محصول سهمی است که ارزش تولید هر محصول در سال پایه از کل ارزش تولیدات صنعتی کشور داشته است.

۲. شاخص قیمت تولیدکننده در زیربخش «صنایع زغال‌سنگ- پالایشگاه‌های نفت» با ۱۹/۵ درصد افزایش نسبت به فصل قبل از عدد ۲۵۲/۱ به ۳۰۱/۳ رسید و بیشترین تأثیرگذاری را در افزایش شاخص کل فصل بهار داشته است.

۳. شاخص قیمت تولیدکننده «تولید فلزات اساسی» با ۲۹/۸ درصد افزایش نسبت به شاخص فصل قبل (۲۱۳/۹) و رسیدن به عدد ۴۰۷/۵، بیشترین تأثیر را در افزایش شاخص کل تابستان داشته است.

نمودار ۹. شاخص قیمت تولیدکننده در تابستان و بهار ۱۳۹۷

مأخذ: نگارنده، مرکز آمار ایران.

با وجود این، صنعت برق انرژی الکتریکی را با قیمت بسیار پایین تر از قیمت واقعی آن به شبکه به فروش می‌رساند. بروز شرایط پیش‌آمده موجب افزایش اختلاف قیمت تکلیفی فروش و قیمت تمام شده برق شده است. چراکه با افزایش بهای مواد اولیه نظیر آلومینیم، مس و فولاد هزینه تمام شده تولید تجهیزات مورد نیاز صنعت برق به شدت افزایش پیدا کرده است، لکن، بهای برق تحویلی به صنایعی که وزارت نیرو تأمین‌کننده برق آنان است، تغییر چندانی نیافته است. به عبارت دیگر، برخی از صنایع به ویژه صنایع انرژی‌بر با بهره‌گیری از رانت انرژی خود در کشور توانستند در ماه‌های اخیر درآمدهای هنگفتی را به دست آورند. یکی از راهکارهای برون‌رفت از چنین شرایطی، محاسبه بهای انرژی تحویل داده شده به صنایع به ویژه انرژی‌بر، متناسب با ارزش بازاری محصول تولید شده از سوی آنان است. چنین مکانیسمی در محاسبه و دریافت بهای برق مصرفی صنایع، دو آثار مترتب ذیل را به دنبال خواهد داشت.

اولاً، در شرایطی که ارزش بازاری محصول تولید شده کاهش یافت، به دنبال آن بهای برق مصرفی آن صنایع نیز کاسته می‌شود و منجر به افزایش فشار مالی به صنایع مدنظر نمی‌گردد. در واقع، با ثابت نگه‌داشتن سهم هزینه انرژی در هزینه تمام شده تولید محصول، صنایع را که در کسب درآمد خود با محدودیت مواجه شده‌اند، مورد حمایت قرار می‌گیرند.

ثانیاً، در شرایطی که ارزش بازاری محصول تولید شده افزایش یافت، به دنبال آن بهای برق مصرفی آن صنایع نیز افزایش می‌یابد و با افزایش درآمدهای تأمین‌کننده برق، امکان تداوم تأمین برق صنایع نیز فراهم خواهد شد.

شایان ذکر است، در حال حاضر، الگوی پیشنهادی مبنای محاسبه قیمت زغال‌سنگ و آب‌بهای کشاورزی است. در حال حاضر، به دلیل افزایش نرخ ارز و با هدف کاهش قیمت تمام شده زغال‌سنگ تولیدی معادن، قیمت زغال‌سنگ در کشور معادل ۲۶/۵ درصد از نرخ شمش فولاد خوزستان تعیین می‌شود. همچنین، وفق قانون تثبیت آب‌بهای زراعی مصوب ۱۳۶۹/۶/۲۹ بر مبنای درصدهای متوسط محصول برداشت شده و با توجه به هدف حمایت از محصولات استراتژیک و نیل به متوسط درآمدهای مقرر در قانون تعیین می‌شود.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
وزارت نیرو و نفت مکلف هستند بهای برق و سوخت تحویل داده شده برای بخش صادراتی صنایع فلزات اساسی را بر اساس قیمت وارداتی بهای برق و سوخت محاسبه و از آنان دریافت نمایند. آیین‌نامه اجرایی این بند، حداکثر به مدت یک ماه پس از ابلاغ این قانون توسط سازمان برنامه و بودجه و با همکاری وزارتخانه‌های نیرو، نفت و صنعت، معدن و تجارت تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.	توضیحات ذیل جدول	«۱۴»	متن الحاقی

پیشنهاد دوازدهم

میزان مطالبات وزارت نیرو از دستگاه‌های دولتی بابت فروش برق تا پایان سال ۱۳۹۶ بالغ بر ۱۸,۰۰۰ میلیارد ریال بوده و در پایان تیرماه سال جاری، به بیش از ۲۱,۰۰۰ میلیارد ریال رسیده است. عدم وصول این مطالبات، در شرایطی که وزارت نیرو با محدودیت شدید نقدینگی مواجه است، موجب اختلال در فعالیت‌های عملیاتی صنعت برق می‌شود. برای این منظور پیشنهاد می‌شود، با اعمال اصلاح جزئی به جزء «۲» بند «الف» تبصره «۱۴» لایحه بودجه و تسری اجرای قانون ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی به شرکت توانیر، گامی در جهت ثبات وصول مطالبات وزارت نیرو از محل فروش برق برداشته شود.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به منظور تحقق کامل ردیف‌های (۳) و (۴) دریافت‌ها (منابع) جدول فوق، وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است به منظور استناد ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی و با اعلام شرکت ملی گاز ایران حسب مورد، نسبت به وصول مطالبات سنوات قبل شرکت مذکور از مشترکین اقدام نماید. منابع وصولی پس از واریز به خزانه‌داری کل کشور، ابتدا صرف تسویه سود سهام معوقه و مالیات‌های شرکت‌های تابعه وزارت نفت شده و باقی‌مانده آن به حساب سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌گردد.			متن لایحه
به منظور تحقق کامل ردیف‌های (۳) و (۴) دریافت‌ها (منابع) جدول فوق، وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است به منظور استناد ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی و با اعلام شرکت ملی گاز ایران و شرکت توانیر حسب مورد، نسبت به وصول مطالبات سنوات قبل شرکت مذکور از مشترکین اقدام نماید. منابع وصولی پس از واریز به خزانه‌داری کل کشور، ابتدا صرف تسویه سود سهام معوقه و مالیات‌های شرکت‌های تابعه وزارت نفت و نیرو شده و باقی‌مانده آن به حساب سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌گردد.	«الف-۲»	«۱۴»	متن پیشنهادی

پیشنهاد سیزدهم

مسئولیت تأمین آب و برق کشور مطابق قانون با وزارت نیرو است، لکن با اجرای این تبصره اختیار و دسترسی به منابع اعتباری از این وزارت سلب و دریافت اعتبارات منوط به انجام فرایند پیچیده و زمان‌بر تخصیص می‌شود. از ابتدای سال جاری تاکنون، به‌رغم تصریح در آیین‌نامه اجرایی تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۳۹۷، بالغ بر ۱۳,۰۰۰ میلیارد ریال از درآمدهای فروش برق در حساب سازمان هدفمندسازی یارانه باقی مانده و هنوز به صنعت برق عودت داده نشده است. بنابراین، عدم امکان دسترسی سریع و به‌موقع، به منابع برای هزینه‌های عملیاتی و سرمایه‌گذاری به ویژه در شرایط بحرانی و تعمیر و نگهداری زیرساخت‌های صنعت آب و برق، موجب کاهش سرعت عمل شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو می‌گردد و احتمال ناپایداری شبکه و خطر قطعی آب و برق را به شدت افزایش خواهد داد. لذا با اصلاح عبارت مربوطه در ذیل جدول تبصره «۱۴» امکان مدیریت نقدینگی حاصل از فروش برق که بسیار کمتر از هزینه‌های تأمین آن است، فراهم می‌گردد.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
تمامی وجوه دریافتی از فروش آب و برق (شامل منابع سوخت نیروگاه‌ها) جهت حمایت از صنعت آب و برق به شرکت‌های ذی‌ربط برگشت داده می‌شود و اجرای تکالیف قانونی به عهده شرکت‌های مذکور می‌باشد.	ردیف ۲	«۱۴»	متن لایحه
تمامی وجوه دریافتی از فروش آب و برق (شامل منابع سوخت نیروگاه‌ها) جهت حمایت از صنعت آب و برق عیناً و حداکثر ظرف دو هفته به شرکت‌های ذی‌ربط برگشت داده می‌شود و اجرای تکالیف قانونی به عهده شرکت‌های مذکور می‌باشد.	ذیل جدول		متن پیشنهادی

پیشنهاد چهاردهم

در اجرای صدر اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اجرای دقیق سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) و تفکیک بخش حاکمیت از بخش تصدیگری و مدیریت یکپارچه صنعت برق در سطح ملی و استانی و فراهم نمودن امکان پاسخگویی دولت در خدمات برق در سطح استان و در راستای کوچک‌سازی دولت و کاهش هزینه‌های صنعت برق، پیشنهاد می‌شود، اصلاح ساختار صنعت برق اصلاح ساختار صنعت برق در سال آتی در دستور کار قرار گیرد. به منظور فراهم نمودن الزامات این موضوع مشابه سنوات قبل (موضوع بند «ب» تبصره «۱۵» قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶) بند زیر مبنی بر معافیت نقل و انتقالات اموال و دارایی‌ها فی‌مابین شرکت‌های زیرمجموعه گروه صنعت برق پیشنهاد شده است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به منظور اصلاح ساختار صنعت برق با هدف رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، نقل و انتقال اموال و دارایی‌ها فی‌مابین شرکت‌های مادر تخصصی توانیر و تولید نیروی برق حرارتی و شرکت‌های زیرمجموعه آنها از پرداخت هرگونه مالیات و سود سهام ابرازی معاف است.	«ج»	«۱۵»	متن الحاقی

پیشنهاد پانزدهم

در حال حاضر شرکت‌های خصوصی همکار با این وزارتخانه از وضعیت نابسامان این صنعت مصون نمانده و تحت تنگنای مالی و کمبود نقدینگی مواجه شده‌اند. این صنعت که ذخیره‌ای ارزشمند از تجربه و دانش است طی سالیان متمادی حاصل شده است. بروز محدودیت‌های مالی و تشدید این شرایط به سبب اعمال تحریم‌های اقتصادی در کشور عرصه بر این صنعت تنگ‌تر شده و آنها را در معرض ورشکستگی قرار داده است.

این شرایط در قانون بودجه ۱۳۹۷ به‌خوبی درک و پاسخ به این دغدغه در بند «ح» تبصره «۱۶» قانون بودجه سال ۱۳۹۷ داده شد. مطابق این بند بانک‌های عامل مکلف به پذیرش اوراق اسناد مالی اسلامی به عنوان ضمانت تسهیلات پرداختی به پیمانکاران مجری طرح‌های عمرانی شدند. چون در کشور تأمین منابع

مالی بانک محور است، لذا ابقای این لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ می تواند به تداوم فعالیت های شرکت های پیمانکاری حوزه صنعت برق منجر شود.

شرح	جزء-بند	نمبره	مرجع
بانک های عامل مکلفند نسبت به پذیرش اوراق اسناد مالی اسلامی به عنوان ضمانت تسهیلات پرداختی به پیمانکاران مجری طرح های عمرانی اقدام نمایند.	«ح»	«۱۶»	متن الحاقی

جمع بندی و نتیجه گیری

لایحه بودجه بخش برق وزارت نیرو به ویژه در بودجه شرکت های زیرمجموعه، مشابه سالیان گذشته، همراه با ابهامات و نقصان هایی ارائه شده است. عدم توجه به قوانین بالادستی چون برنامه ششم توسعه، درج ارقام غیرواقع بینانه در لایحه بودجه شرکت های غیردولتی، مهم ترین نقصان های لایحه بودجه شرکت های زیرمجموعه بخش برق وزارت نیرو است. با توجه به اینکه نقش برق در توسعه و آبادانی کشور، حیاتی است، ابهامات و نقصان های موجود در بودجه شرکت های زیرمجموعه وزارت نیرو مرتفع شود تا شرایط برای تصمیم گیری کارا و اثربخش، به منظور بهبود شرایط مالی فراهم شود.

به علاوه با توجه به وضعیت بحرانی صنعت برق که در قالب کمبود برق در تابستان سال جاری در کشور حکمفرما شد و پیش بینی ها نشان می دهد چنین شرایطی در تابستان سال ۱۳۹۸ و سال های آتی نیز برقرار باشد، مجموعه ای از پیشنهادها جهت درج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ ارائه شده است. گفتنی است، آثار متعاقب اجرای قانون بودجه سنواتی برای شیوه برقراری منابع و مصارف در بودجه، نه تنها سال اجرای آن را تحت تأثیر قرار می دهد، بلکه، در سال های پس از آن نیز با آثاری نیز همراه خواهد بود. بر این اساس، جدول ذیل به اختصار مجموعه ای معطوف به بهبود فضای مالی شرکت های فعال در صنعت برق اعم از دولتی و غیردولتی، بهبود عدالت اجتماعی در خدمات ارائه شده به مشترکین، اصلاح الگوی مصرف انرژی و حفظ پایایی تأمین برق کشور بود و برخی از آثار تصمیم ها به طور آنی و در همان سال اجرای بودجه محقق خواهد شد. لکن برخی از تصمیم ها نظیر بهبود فضای مالی صنعت برق و تداوم پایایی عرضه برق، خود را در سال های پس از اجرای بودجه نشان می دهند که این امر به دلیل زمان بر بودن کسب خروجی از تصمیم های اتخاذ شده است. به عنوان مثال در صورت پذیرش پیشنهاد های معطوف به حفظ پایایی صنعت برق، به دلیل زمان بر بودن احداث نیروگاه، افزایش ظرفیت نیروگاهی در کشور در سال های ۱۳۹۹ و پس از آن خود را نشان می دهد.

جدول ۶. رئوس پیشنهادهای اصلاحی و الحاقی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ مرتبط با بخش برق

پیشنهاد	محور	موضوع	مستندات قانونی	الحاقی / اصلاحی	تبصره	بند - جزء
۱	حفظ پایایی تأمین برق کشور	اعطای تضمین حاکمیتی برای سرمایه‌گذاران ایرانی با سرمایه منشأ خارجی	ماده (۶) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی مصوب ۱۳۸۰، بند «ت» ماده (۵۸) قانون برنامه ششم توسعه	الحاقی	«۳»	«د»
۲		تخصیص تسهیلات ارزی برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی	بند «ت» ماده (۵۸) قانون برنامه ششم توسعه	اصلاحی	«۴»	«الف-۲»
۳		انتشار اوراق خزانه اسلامی برای طرح‌های وزارت نیرو و تضمین پرداخت اصل و سود اوراق از محل عایدات طرح	ماده (۴۹) برنامه ششم توسعه، بند «ت» ماده (۵۸) قانون برنامه ششم توسعه	اصلاحی	«۵»	«ط»
۴	بهبود فضای مالی	تسویه بدهی‌های وزارت نیرو و دستگاه‌های تابعه	ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق	اصلاحی - الحاقی	«۵»	«ه»
۵		عوارض برق	ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق و ماده (۵۰) قانون برنامه ششم توسعه	اصلاحی	«۶»	«د»
۶		پرداخت بخشی از مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و تمام شده برق	ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق	اصلاحی	«۷»	«د»
۷	تحقق عدالت اجتماعی	نصب کنتورهای هوشمند با اولویت مشترکین پرمصرف	قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	الحاقی	«۸»	«ی»
۸		ثبت انشعاب برق بنام استفاده‌کننده آن	قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	الحاقی	«۸»	«ط»
۹	حمایت از تولید داخل و پیمانکاران صنعت برق	مستثنی کردن شرکت‌های خدمات فنی و مهندسی از پیمان‌سپاری ارزی	قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم	الحاقی	«۸»	«ک»
۱۰	حفظ پایایی تأمین برق کشور	استفاده از ظرفیت نیروگاه‌های صنایع برای تأمین برق تابستان	قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	الحاقی	«۸»	«ل»
۱۱	اصلاح الگوی مصرف	تعیین بهای برق بخش صادراتی صنایع فلزات اساسی بر اساس قیمت وارداتی برق و سوخت	ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، قانون اصلاح الگوی مصرف	الحاقی	«۱۴»	ردیف ۴ ذیل جدول
۱۲	بهبود فضای مالی	وصول مطالبات شرکت توانیر از مشترکین	ماده (۴۸) قانون محاسبات عمومی	اصلاحی	«۱۴»	«الف-۲»
۱۳		پرداخت تمام وجوه دریافتی از فروش آب و برق به شرکت‌ها	ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه	اصلاحی	«۱۴»	ردیف ۲ ذیل جدول
۱۴	اصلاح ساختار صنعت برق	یکپارچه‌سازی امور حاکمیتی صنعت برق در سطح استان‌ها	قانون سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی	الحاقی	«۱۵»	«ج»
۱۵	حمایت از تولید داخل و پیمانکاران صنعت برق	مکلف نمودن بانک‌های عامل برای پذیرش اسناد مالی اسلامی به عنوان ضمانت تسهیلات	قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم	الحاقی	«۱۶»	«ح»

مأخذ: نگارنده.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۲۷۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۵۰. بخش برق

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین: حسین بیات

مدیر مطالعه: فریدون اسعدی

اظهار نظر کنندگان: هاشم خوئی، محمدتقی فیاضی

ناظر علمی: حسین افشین

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۱۰/۲۶